

Evaluatie voetbalcursus FC Twente, Scoren in de Wijk.

scoren in de wijk

BERFLO ES

Universiteit Twente
de ondernemende universiteit

Auteur: Erik Schapink (s0087122)

Opdrachtgever: stichting FC Twente, Scoren in de wijk

Interne begeleiders Universiteit Twente: dr. P.J. Klok en prof. dr. B. Denters.

Datum: maart- september 2008

Inhoudsopgave.

Titelblad.....	1
Inhoudsopgave.....	2
Voorwoord.....	3
Samenvatting.....	4
Aanleiding voetbalcursus.....	6
Hoofdstuk 1. Vraagstelling en onderzoeksvragen.....	8
Onderzoeksvragen en hoofdstukindeling.....	10
Hoofdstuk 2. Beleidsinhoud.....	11
2.1: Idee en vormgeving.....	11
2.2: Reconstructie beleidstheorie.....	19
2.3: Vergelijking beleidstheorie met wetenschappelijke inzichten.....	22
Hoofdstuk 3. Beleidsuitvoering.....	28
Hoofdstuk 4. Doelbereiking.....	33
4.1: Opinie deelnemers voetbalcursus.....	33
4.2: Opinie trainers voetbalcursus.....	39
4.3: Quasi-experimenteel onderzoek met behulp BMI.....	40
4.4: Algemene conclusie doelbereiking.....	44
Hoofdstuk 5. Effectiviteit.....	45
Hoofdstuk 6. Antwoord vraagstelling en aanbeveling.....	48
6.1: Recapitulatie.....	48
6.2: Antwoord vraagstelling.....	49
6.3: Aanbeveling.....	49
Bronnenlijst.....	50
Bijlage: vragenlijst deelnemers.....	53

Voorwoord.

Deze evaluatie is geschreven in opdracht van FC Twente, Scoren in de Wijk. Deze stichting wilde graag inzichtelijk hebben wat er de afgelopen drie jaar is gerealiseerd bij de voetbalcursus door hen georganiseerd. Wat is er goed gegaan en wat had beter gekund met betrekking op de voetbalcursus? Op deze vragen zal een antwoord worden gegeven in deze evaluatie.

Bij het maken van deze evaluatie zijn verschillende personen mij behulpzaam geweest. Mijn dank gaat dan ook uit naar de volgende personen. Ten eerste mijn interne begeleiders van de Universiteit Twente, de heren Klok en Denters. Doordat deze heren telkens kritische kanttekeningen plaatsten en met goede adviezen en suggesties kwamen boekte deze evaluatie beetje bij beetje progressie. Ten tweede ben ik de medewerkers van FC Twente, Scoren in de Wijk erkentelijk voor de tijd die zij hebben vrijgemaakt voor het geven van interviews en het verstrekken van gegevens relevant voor dit onderzoek. Als laatste wil ik mijn ouders bijzonder bedanken voor de steun die zij mij hebben gegeven bij het voltooien van mijn studie Bestuurskunde.

Erik Schapink

Samenvatting.

In dit onderzoek is de voetbalcursus van stichting FC Twente, Scoren in de Wijk geëvalueerd. Van de voetbalcursus zijn achtereenvolgens de beleidsinhoud, beleidsuitvoering en de beleidseffecten onderzocht. Als eerste is de beleidsinhoud geschetst. Hierin is naar voren gekomen dat FC Twente, Scoren in de Wijk met de voetbalcursus heeft geprobeerd de deelnemers (kinderen uit de Hengelose wijk Berflo Es) bewust te laten worden van hun leefstijl en ze sociaal-emotioneel heeft willen stimuleren.

De stichting heeft verschillende initiatieven ontplooid om de doelstellingen te bereiken. Zo heeft de stichting verschillende oefeningen gegeven tijdens voetbalclinic, is er een kookles georganiseerd en hebben de kinderen voorlichting over gezond eten en hygiëne gekregen.

De doelstelling bewustwording van leefstijl is in een reconstructie van de beleidstheorie uitgekristalliseerd in de variabelen voedingsgewoonten, bewegingsgedrag en hygiëne. Sociaal-emotionele ontwikkeling wilde men bereiken door deelnemers te leren respect te hebben in de omgang, samen te werken en ze een goede mentaliteit bij te brengen. De variabele bewustwording van leefstijl is vergeleken met algemene wetenschappelijke inzichten om te bezien of de beleidsinhoud een goed perspectief zou hebben. De beleidsinhoud van de voetbalcursus bleek wetenschappelijk gezien een vrij goede te zijn.

In de evaluatie van de beleidsuitvoering is vervolgens nagegaan of de oefeningen en voorlichtingen die in de beleidsinhoud naar voren waren gekomen in de praktijk ook daadwerkelijk zijn uitgevoerd. Om dit te weten te komen zijn de beleidsuitvoerders van de voetbalcursus geïnterviewd. Er kwam naar voren dat de leidraad van de oefeningen dezelfde was als beschreven in de beleidsinhoud. Er zijn in de uitvoering zelfs extra initiatieven ontplooid die moesten bijdragen aan de algemene doelstellingen.

Als laatste zijn de doelbereiking en de effectiviteit van de voetbalcursus onderzocht in een effectenevaluatie. Om hierover uitspraken te kunnen doen hebben de deelnemers aan de voetbalcursus een vragenlijst ingevuld waarin ze vragen hebben beantwoord over de verschillende variabelen. Er kwam naar voren dat men tamelijk positief was over de voetbalcursus en uit verschillende vragen bleek dat het doelbereiking en effectiviteit van de voetbalcursus in orde was. De trainers van de voetbalcursus onderstreepten dit ook.

In deze evaluatie wordt geconcludeerd dat de voetbalcursus een overwegend positief effect heeft gehad op de deelnemers. Ondanks dat de voetbalcursus te kort was om grote veranderingen bij deelnemers te bewerkstelligen heeft de voetbalcursus toch bereikt dat de (meeste) deelnemers in ieder geval bewust zijn geworden van hun leefstijl en dat ze sociaal-emotioneel ook kleine stappen vooruit hebben gezet. De doelstellingen van de voetbalcursus zijn bereikt en stichting FC Twente, Scoren in de Wijk is in zijn opzet geslaagd.

Deze evaluatie sluit af met een aanbeveling voor de stichting. De belangrijkste aanbeveling voor de voetbalcursus is dat men voortaan voor- en achteraf de deelnemers een vragenlijst zou kunnen laten invullen. Men beschikt dan over een nulmeting en dit is handig om effectiviteit achteraf beter te kunnen meten. De vragenlijst gebruikt voor dit onderzoek zou voor dit doel geschikt zijn.

Aanleiding voetbalcursus.

De Berflo Es is een wijk met een sociaal-maatschappelijke achterstand. Minister Pechtold heeft destijds de wijk dan ook opgenomen in zijn grotestedenbeleid. Naast de regering heeft de voetbalclub FC Twente de problemen in de wijk ook opgemerkt. Na een IPSV (innovatieprogramma stedelijke vernieuwing) aanvraag bij het ministerie van VROM heeft FC Twente samen met de gemeente Hengelo een project opgestart om iets aan deze problematiek te doen. De stichting die daarbij in het leven is geroepen heet FC Twente, Scoren in de Wijk.

FC Twente heeft zijn trainingscomplex in de Berflo Es gevestigd rondom het Fannie Blankers Koen stadion. Om iets terug te doen voor de achterban van de club die mede rond het stadion woont, wilde FC Twente proberen de wijk maatschappelijk te stimuleren. Binnen de stichting zijn er daarvoor verschillende deelprojecten opgezet zoals arbeidsparticipatie, leefbaarheid en veiligheid, taalontwikkeling en sport en gezondheid. De stichting is al drie jaar met deze deelprojecten bezig en ze zou graag een evaluatie van dit project hebben om te kijken wat er die afgelopen drie jaar is gerealiseerd en wat er beter had gekund. De voetbalcursus van het deelproject sport en gezondheid zal geëvalueerd worden in deze bacheloropdracht.

Volgens verschillende onderzoeken die de Jeugd Gezondheids Zorg heeft uitgevoerd naar overgewicht en obesitas (zwaarlijvigheid) worden kinderen op steeds jongere leeftijd te dik en neemt dit percentage steeds sneller toe.¹ Het percentage kinderen dat met overgewicht en/of obesitas te kampen heeft stijgt steeds sneller. Had in 1980 bijvoorbeeld 5,9% van de 4-15-jarigen in Nederland overgewicht, in 1997 was dit al 9,7%. Daarna is dit verder toegenomen en heeft 15,2% van de 4-15-jarigen overgewicht. Beide stijgingen zijn rond de 60% ten opzichte van de voorgaande meting, maar ontwikkelen zich in de laatste periode in 6 jaar en in de periode daarvoor in 17 jaar.² De laatste meting van Van den Hurk laat zien dat de percentages van kinderen met overgewicht of obesitas in Nederland is gestegen tot 14,5% bij jongens en 17,5% bij meisjes. De percentages laten zien dat de prevalentie (aantal personen met overgewicht of obesitas binnen de populatie op een gegeven moment) steeds hoger wordt. In aandachtswijken komt overgewicht bij kinderen relatief vaker voor. Kinderen uit een laag sociaal-economisch milieu (vaker aanwezig in aandachtswijken) zijn een risicogroep voor

¹ Redactioneel JGZ, nr.5, oktober 2006, Bohn Stafle van Loghum, Houten

² van den Hurk, K. van Dommelen P. de Wilde, J.A. Verkerk, P.H. van Buuren, S. en HiraSing, R.A.(2006), "Snelle toename gewicht bij kinderen tussen de 4 en 15 jaar", p. 83

overgewicht.³ In de Hengelose aandachtswijk Berflo Es ligt het overgewichtcijfer van de kinderen waarschijnlijk dan ook nog hoger dan het landelijk gemiddelde.

Stichting FC Twente, Scoren in de Wijk probeert de ontwikkeling van steeds meer kinderen met overgewicht in de Hengelose wijk Berflo Es een halt toe te roepen. Met een voetbalcursus probeert men kinderen een gezondere leefstijl aan te leren. De kinderen moeten bewust worden gemaakt van hun leefstijl en waar mogelijk moest de leefstijl worden verbeterd door de deelnemers meer te laten bewegen, ze een positievere houding bij te brengen, inzicht te geven in hygiëne en ze een gezonder voedingspatroon aan te leren. Ook probeert de voetbalcursus de kinderen sociaal-emotioneel te stimuleren. De voetbalcursus wil de deelnemers leren sociaal met elkaar om te gaan, respect te hebben voor hun omgeving en ze een mentaliteit bij te brengen waar ze later in hun leven wat aan zullen hebben. In de Hengelose aandachtswijk Berflo Es heeft Scoren in de Wijk dit project voor het eerst opgezet en door middel van een evaluatie wil men erachter komen in hoeverre dit deelproject geslaagd is.

³ <http://www.overgewichttwente.nl/ariadneX/loader.php/tib/oorzakenengev/>

Hoofdstuk 1: Vraagstelling en onderzoeksvragen.

Vraagstelling.

Stichting FC Twente, Scoren in de Wijk is benieuwd naar hoe de voetbalcursus is verlopen en wat de effecten van de voetbalcursus zijn geweest. De voetbalcursus heeft zich primair gericht op (ongeorganiseerde) jeugd in de wijk Berflo Es te Hengelo.⁴ De effecten die de stichting heeft willen bewerkstelligen bij deze ongeorganiseerde jeugd liggen op het gebied van leefstijl en sociaal-emotionele ontwikkeling. Uit deze gegevens komt de volgende vraagstelling voor dit evaluatieonderzoek voort.

Wat zijn de effecten van de voetbalcursus op de bewustwording van leefstijl en sociaal-emotionele ontwikkeling van deelnemers?

Onderzoeksvragen.

De vraagstelling wordt beantwoord met behulp van onderzoeksvragen. De onderzoeksvragen zijn zo opgesteld dat ze overeenkomen met de opbouw van een evaluatieonderzoek. Een evaluatieonderzoek is een wetenschappelijk onderzoek met het oog op het beoordelen van de inhoud, processen of effecten van een beleid.⁵ Dit evaluatie onderzoek zal elk van deze drie soorten evaluaties bevatten. Door niet alleen te kijken naar de effecten maar ook aandacht te geven aan de inhoud en de processen krijgt men een beter inzicht in de werking van het beleid.⁶ Naast een beter inzicht in het beleid levert deze onderlinge samenhang vaak ook meer bruikbare informatie op en kan men beter een verklaring geven voor de effecten.⁷ Ook kan men betere aanbevelingen doen. De onderzoeksvragen bij de beleidsinhoud, beleidsuitvoering en beleidseffecten zullen op de volgende manieren worden onderzocht en beantwoord.

⁴ Beleidsplan FC Twente, Scoren in de Wijk 2005

⁵ Bressers, J.Th en Hoogerwerf, A. (1995), "*Beleidsevaluatie*", Samsom H.D. Tjeenk Willink, Alphen aan de Rijn, p. 19

⁶ Bressers, J.Th en Hoogerwerf, A. (1995), "*Beleidsevaluatie*", Samsom H.D. Tjeenk Willink, Alphen aan de Rijn, p. 47

⁷ Bressers, J.Th en Hoogerwerf, A. (1995), "*Beleidsevaluatie*", Samsom H.D. Tjeenk Willink, Alphen aan de Rijn, p. 44

Beleidsinhoud.

1. Wat was het idee bij de voetbalcursus qua doelstellingen en activiteiten? Hoe is de voetbalcursus daarna vormgegeven?

Deze vraag wordt beantwoord met behulp van gegevens verkregen van de initiatiefnemer van de voetbalcursus en de mensen die de voetbalcursus op poten hebben gezet. Het verloop van de voetbalcursus van idee tot vormgeving zal worden geschetst. Hierbij zal duidelijk worden dat de voetbalcursus steeds is uitgebreid en dat er een verbreding is opgetreden zowel binnen als rondom de voetbalcursus.

2. Wat was de beleidstheorie bij het gevoerde beleid? Was de beleidstheorie perspectiefrijk vergeleken met wetenschappelijke theorieën?

Het geheel van veronderstellingen van een bepaalde actor dat aan een bepaald beleid ten grondslag ligt, noemt men de beleidstheorie van die actor. Het gaat hier niet om een wetenschappelijke theorie, maar om een theorie uit de beleidspraktijk, al kan die uiteraard wel gedeeltelijk aan wetenschappelijke inzichten zijn ontleend.⁸

De beleidstheorie zal worden gereconstrueerd in deze onderzoeksvraag en zal dan worden vergeleken met wetenschappelijke inzichten. Met deze onderzoeksvraag kan worden gekeken of de beleidstheorie op voorhand goede vooruitzichten had op succes.

Beleidsuitvoering.

3. Is het voorgenomen beleid rond de voetbalcursus daadwerkelijk uitgevoerd?

In deze onderzoeksvraag zal worden gekeken naar wat de beleidsuitvoerders daadwerkelijk tijdens de voetbalcursus hebben gedaan. Hoe zag de voetbalcursus er precies uit? Wat voor oefeningen werden er gedaan en wat hebben de beleidsuitvoerders geprobeerd de kinderen mee te geven? Met behulp van interviews met de beleidsuitvoerders van de voetbalcursus zal er een antwoord op deze vraag kunnen worden geformuleerd.

⁸ Bressers, J.Th en Hoogerwerf, A. (1995), "*Beleidsvaluatie*", Samsom H.D. Tjeenk Willink, Alphen aan de Rijn, p. 61

Beleidseffecten.

4. Zijn de doelen van de voetbalcursus bereikt?

Om te bezien of de doelstellingen die in de beleidsinhoud naar voren zijn gekomen uiteindelijk bereikt zijn zal er een vragenlijst worden gemaakt voor de deelnemers van de voetbalcursus. Hierin wordt ze gevraagd naar hun bevindingen van de voetbalcursus. Met behulp van deze vragenlijst kunnen de verschillende variabelen die stichting Scoren in de Wijk positief heeft proberen te beïnvloeden op doelbereiking worden getest. Zijn de doelstellingen vooraf gesteld bereikt of niet?

5. Was het gevoerde beleid effectief?

Effectiviteit houdt in dat de doelbereiking door het gevoerde beleid is gerealiseerd en dat de doelbereiking niet door derde variabelen is veroorzaakt. Met behulp van de vragenlijst kan er iets worden gezegd over of het gevoerde beleid effectief was of niet. Er zitten vragen in de vragenlijst verwerkt waaruit blijkt of de voetbalcursus een stimulus was bij het verbeteren van de variabelen bij de deelnemers of dat de doelbereiking niet door de voetbalcursus is veroorzaakt. Ook de mening van trainers zal worden gebruikt bij de vraag of het gevoerde beleid effectief was.

Beantwoording van de vraagstelling en aanbeveling.

In een afsluitend hoofdstuk zal er een antwoord worden gegeven op de vraagstelling en zal er een aanbeveling voor de voetbalcursus worden gedaan.

Hoofdstukindeling.

Deze evaluatie zal nu als volgt worden ingedeeld. In hoofdstuk 2 zal de beleidsinhoud aan de orde komen. In hoofdstuk 3 komt de beleidsuitvoering ter sprake en de beleidseffecten worden in hoofdstuk 4 en 5 behandeld. Hoofdstuk 4 gaat in op de doelbereiking en hoofdstuk 5 gaat over de effectiviteit van de voetbalcursus. In hoofdstuk 6 volgt dan een afsluitend antwoord op de vraagstelling van dit evaluatieonderzoek en zal er een aanbeveling voor de voetbalcursus volgen.

Hoofdstuk 2: Beleidsinhoud.

2.1: Idee en vormgeving.

Een evaluatieonderzoek begint met een beoordeling van de beleidsinhoud. Als eerste zal er worden gekeken naar hoe de voetbalcursus is ontstaan en hoe deze in eerste instantie er uit zou moeten zien. Het daarop gebaseerde beleid zal daarbij onder de loep worden genomen. De deelvraag ziet er als volgt uit:

1. Wat was het idee bij de voetbalcursus qua doelstellingen en activiteiten? Hoe is de voetbalcursus daarna in eerste instantie vormgegeven?

In mei 2005 kwam Scoren in de Wijk met het idee voor een voetbalcursus. Scoren in de Wijk wilde ten behoeve van de niet georganiseerde jeugd clinics organiseren, waarbij voetballers van FC Twente als rolmodel zouden worden ingezet. Er werd naar 80 deelnemers gestreefd. In overleg met een van de trainers van FC Twente moest er een aansprekend programma worden gemaakt. Het programma moest voetballessen inhouden, maar tegelijkertijd moest er aandacht worden besteed aan aspecten als voeding en sociale discipline.⁹

Een trainer van FC Twente heeft vervolgens het idee voor zichzelf verder uitgewerkt en gelijk tot uitvoering gebracht. Deze trainer kreeg hierbij de ruimte van de stichting om de voetbalcursus naar eigen inzicht in te vullen. In september 2005 is er een projectmedewerker aangesteld die verantwoordelijk werd voor het organisatorische gedeelte rondom de voetbalcursus. De projectmedewerker was coördinator van de voetbalcursus en hield een oogje in het zeil bij de voortgang van de voetbalcursus. De opzet van de voetbalcursus was niet rigide, maar kon worden aangepast als dit nodig was. Dit was belangrijk omdat de voetbalcursus alleen door flexibiliteit alle kansen en mogelijkheden die zich voor zouden kunnen doen optimaal zou kunnen benutten. Gevolg van de flexibiliteit is dat het niet altijd precies te achterhalen is welk aspect van de voetbalcursus bij het aanvankelijke idee en de beginopzet hoorde en welk aspect later is toegevoegd. Het incrementalistische karakter van de voetbalcursus is problematisch voor de overzichtelijkheid achteraf en in dit verslag was een scheiding tussen oorspronkelijk idee en aangepaste zaken soms moeilijk te maken. Desondanks zal geprobeerd worden een juiste weergave van de gang van zaken te schetsen.

⁹ Beleidsplan FC Twente, Scoren in de Wijk 2005

Beleidsinhoud van de voetbalclinic.

We geven eerst een inzicht in de beleidsinhoud van de voetbalclinic. Deze beleidsinhoud gaat strikt om de primaire zaken van de voetbalcursus. Oefeningen die gegeven werden tijdens de voetbalclinic, de voedsellessen en de kookactiviteit.

Informatiebronnen.

Het eerste aanknopingspunt voor de beleidsinhoud van de voetbalclinic op papier is informatie die de tweede projectmanager en tegelijkertijd beleidsuitvoerder (deze persoon heeft de voetbalcursus in zijn geheel op zich genomen) van de voetbalcursus geformuleerd heeft in een werkplan. De eerste beleidsuitvoerder heeft naar eigen goeddunken en inzicht de voetbalcursus vormgegeven en op de rails gezet. Een specifiek werkplan heeft hij niet geschreven, er is echter wel informatie over deze gegeven voetbalcursussen te vinden in evaluaties die zijn geschreven nadat een voetbalcursus was gevolgd door een desbetreffende school. Tussen de aanpak van de eerste trainer en de tweede zit overigens geen tot weinig verschil. Andere bruikbare informatie voor vorming van de beleidsinhoud van de voetbalclinic is verkregen uit de jaarverslagen van stichting FC Twente, Scoren in de Wijk. Een werkplan, evaluaties en de jaarverslagen zullen de basis zijn voor vorming van de beleidsinhoud. Uit deze bronnen zal een opzet worden geschetst van de voetbalcursus.

Opzet van de voetbalcursus.

De opzet bestaat uit de doelstellingen, de doelgroep waarop stichting FC Twente, Scoren in de Wijk zich wenste te richten, de opzet die vooraf is bedacht en de activiteiten die daarbij hoorden en de rollen die de partners binnen het deelproject daarbij op zich wilden nemen.

De doelstellingen.

In het beleidsplan voor de gehele stichting FC Twente, Scoren in de Wijk is als eerste doelstelling van de voetbalcursus het volgende opgenomen:

*Voor (ongeorganiseerde) jeugd worden clinics georganiseerd waarbij de technische staf en voetballers van FC Twente als rolmodel worden ingezet. Er wordt naar gestreefd om gedurende de projectperiode 80 deelnemers te bereiken.*¹⁰

Deze doelstelling is vrij praktisch en organisatorisch van aard. Over de inhoudelijke doelstelling kom je bij deze doelstelling weinig te weten. Het inhoudelijke aspect komt meer aan bod bij een latere doelstelling die gebaseerd is op het werkplan van de tweede beleidsuitvoerder voor de voetbalcursus heeft opgesteld:

*De doelstellingen van de voetbalcursus zijn gericht op de sociaal-emotionele ontwikkeling en de bewustwording van een gezonde leefstijl van het kind. Het streven is om 100 personen te bereiken.*¹¹

Een kwantitatieve verbreding is te zien in de doelstellingen. De doelstelling gaat van 80 naar 100 deelnemers aan de voetbalcursus. Ook ziet men dat de voetbalcursus al iets meer kwalitatief uitgewerkt is. Dit komt ook naar voren als de beide (beperkte) doelstellingen van de voetbalcursus later door FC Twente, Scoren in de Wijk uitgebreider zijn omschreven in de beleidsevaluaties.

Het inspireren van kinderen tot samenwerken, zelfdiscipline en het creëren van een gezondere leefstijl. Doormiddel van een aantal activiteiten rondom een voetbalcursus willen we kinderen die niet georganiseerd sporten bereiken en stimuleren om aan sport te gaan doen. De nadruk zal liggen op thema's als bewegen, samenwerken, hygiëne en voeding. Door middel van de

¹⁰ Jaarrapportage, Stichting FC Twente, Scoren in de wijk 2005

¹¹ Werkplan voetbaltrainer voetbalcursus, Stichting FC Twente, Scoren in de Wijk

*activiteiten willen we deze thema's meer onder de aandacht brengen van de gezinnen van de kinderen die deelnemen.*¹²

*Scoren in de Wijk wil kinderen in de Berflo Es stimuleren met sport bezig te zijn, zodat zij spelenderwijs werken aan hun conditie en door middel van de sport deel uitmaken van een groep. Dit wil de stichting realiseren door een op maat toegesneden cursus aan te bieden waarvan de fysieke en mentale training een belangrijk onderdeel uitmaken*¹³

Deze beschrijvingen geven een beter beeld van wat de bedoelingen van de voetbalcursus waren. De doelstelling die in dit evaluatieonderzoek echter gebruikt zal worden is die uit het werkplan van de tweede beleidsuitvoerder. Deze doelstelling geeft mijns inziens het duidelijkst en het nauwkeurigst aan waar het in de voetbalcursus om draaide, namelijk: bewustwording van leefstijl bij de deelnemers en sociaal-emotionele ontwikkeling van de deelnemers.

De achterliggende doelen van deze doelstelling uit het werkplan is dat de leefstijl en de sociaal-emotionele ontwikkeling bekliven. Het moet zo zijn dat de bewustwording van de leefstijl van het kind ook na de cursus duidelijk bij blijft. Het kind moet zich in het dagelijks leven bewust blijven van wat hij of zij eet en wat de gevolgen kunnen zijn als hierbij te weinig wordt bewogen. Het achterliggende doel m.b.t. de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind (respect in de omgang, goede samenwerking, goede mentaliteit) is dat deze ook voor een lange tijd bij blijft en dat het misschien het kind eigen wordt op het moment dat deze normen en waarden van kracht blijven op de school van dit kind.¹⁴ Duurzaamheid van de doelstellingen was een achterliggend doel van de voetbalcursus.

¹² Evaluaties voetbalcursussen Stichting FC Twente, Scoren in de Wijk

¹³ Website Scoren in de Wijk, maart 2008

¹⁴ Werkplan Scoren in de Wijk

Aanvankelijke doelgroep.

In de jaarverslagen staat vermeld dat stichting FC Twente, Scoren in de Wijk zich wilde richten op (ongeorganiseerde) jeugd in de wijk Berflo Es. Met ongeorganiseerde jeugd bedoelde de stichting kinderen die niet lid zijn van een georganiseerde sportvereniging. In eerste instantie heeft de stichting geprobeerd via welzijnsinstelling Scala deze 'loslopende' jongeren te bereiken. Er is geprobeerd via het jongerenwerk van Scala jongeren te werven om deel te nemen aan de voetbalcursus. Scala heeft echter geen jongeren kunnen aanreiken. Via een andere manier is deze jeugd uiteindelijk wel bereikt. Scoren in de Wijk heeft zich gericht op de jeugd in de groepen 7 en 8 van de drie basisscholen in de Hengelose wijk Berflo Es. Dit waren de basisscholen de Wingerd, de Paus Joannesschool en de Waarbeekschool. Ook de eerste en tweede klassen van de praktijkschool 't Genseler vielen onder de term (ongeorganiseerde) jeugd en zij waren tevens een doelgroep van de voetbalcursus.

Scoren in de Wijk dacht er in eerste instantie aan om alleen de kinderen die niet op een sport zaten te laten participeren in de voetbalcursus. Vanuit pedagogische overwegingen en om stigmatisering te voorkomen wilden de scholen echter liever niet dat er een aparte groep zou ontstaan, dit zou negatief worden beoordeeld door de doelgroep. Er is toen besloten de voetbalcursus aan gehele klassen aan te bieden.

Later is er een verbreding van doelgroep opgetreden. Scoren in de Wijk achtte het wenselijk dat ook de ouders van de deelnemers betrokken raakten bij het project. Om gezonde voedingsgewoonten aan de deelnemers te leren is het belangrijk dat ouders van de deelnemers ook inzicht krijgen in het belang van gezonde voeding zodat de deelnemers thuis ook eerder gestimuleerd worden gezond te eten. Doormiddel van een kookles voor de ouders is de doelgroep van de voetbalcursus verbreed.

Activiteiten.

De voetbalcursus bestaat uit acht bijeenkomsten waarin de diverse aspecten van het voetbal in terugkomen zoals: samenwerking, discipline, mentaliteit, teambuilding en verzorging (voldoende drinken, gezonde voeding, hygiëne en nachtrust).¹⁵ De eerste vier aspecten vallen onder sociaal-emotionele ontwikkeling. Verder werden de kinderen tijdens de voetbalcursus aangemoedigd tot fysieke inspanning en werd geprobeerd ze enthousiast te maken voor sport. Samen met de informatie over verzorging vormde dit de doelstelling bewustwording van leefstijl. De spel- en sportvormen gegeven tijdens de voetbalcursus waren het middel waarin de doelstellingen voor de sociaal-emotionele ontwikkeling en bewustwording van een gezonde leefstijl tot uiting konden komen. De spel- en sportvormen waren dus niet het doel van de voetbalcursus op zich, maar leenden zich als instrument voor de twee doelstellingen. De oefeningen waarbij er bewustwording van leefstijl moest optreden bij de deelnemers hadden vooraf de volgende aandachtspunten.

- Sprinten met loden vest (kinderen komen erachter wat de gevolgen zijn om een afstand te lopen met en zonder loden vest van 3 kilo dus wat betekent het voor mij als ik 3 kilo aankom door ongezond eten!)
- Invloeden lichaamsgewicht op snelheid/wendbaarheid.
- Vermoeidheid na de training (wie zij er vermoeid en wie niet en waarom is dit verschil er?)
- Bewustwording motorische en conditionele verschillen tussen leerlingen die meer dan 3 uur sporten per week en de leerlingen die onder deze 3 uur zitten.
- De verschillen van maaltijden in vergelijking met elkaar en de profvoetballer van FC Twente.
- Uitleg over calorieën en berekenen hoeveel calorieën de FC Twente spelers eten op een dag, en hoeveel calorieën er in een Mars- of Snicker zitten.
- Ontdekken welke lichamelijke inspanningen je moet leveren om de berekende calorieën van een Mars of Snicker te verbranden.
- Wat gebeurt er als je een Mars zou eten en verder weinig tot geen lichamelijke inspanningen zou hebben?¹⁶

¹⁵ Website Scoren in de Wijk, maart 2008

¹⁶ Werkplan Scoren in de Wijk

In de oefeningen kwamen de kinderen er met het oog op doelstelling bewustwording van de leefstijl achter welk gevolg overgewicht heeft op het sporten en de snelheid en vermoeidheid in het bijzonder. Ook werd hen geleerd welke arbeid zij moeten verrichten om de voeding van die dag te verbranden. Op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling kwamen de volgende aspecten aan bod tijdens de oefeningen van de voetbalcursus:

- omgaan met winst en verlies (kunnen incasseren)
- omgaan met mindere en betere bewegens. (hiervoor werden de betere sporters ingedeeld in teams met de mindere sporters)
- omgaan met verantwoordelijkheid (materialen, kleedkamers)
- respect voor elkaar en naar trainers, medewerkers FC Twente.
- zelfdiscipline (op tijd op het veld staan)
- het kind wordt aangespoord en gestimuleerd om samen te werken met iedereen uit de klas¹⁷

Tijdens de trainingen werden de deelnemers telkens mondeling op deze zaken gewezen en werd zo geprobeerd deze doelstellingen over te brengen op de deelnemers.

Zoals eerder vermeld heeft FC Twente, Scoren in de Wijk naast spel- en sportoefeningen gedacht dat het ook goed voor de bewustwording van de leefstijl zou zijn als de deelnemers voedingsvoorlichting zouden krijgen. Deze voorlichting is in eerste instantie verzorgd door een conditietrainer van FC Twente, dit is later opgepakt door welzijnsorganisatie Carint.

Tijdens de voetbalcursus hebben de kinderen ook een informatie uur gehad van de verzorger van FC Twente die geprobeerd heeft de kinderen iets bij te brengen over hygiëne.

Om de leefstijl verder te verbeteren zijn er kooklessen gegeven die het voornaamste doel hadden de ouders betrokken te krijgen bij de bewustwording van een gezonde leefstijl. Ouders hebben namelijk een zeer grote invloed op de voedingsgewoontes van hun kinderen. Eerst zijn deze lessen verzorgd door Scala en later zijn deze gegeven door Carint. Ook is tijdens de voetbalcursus geprobeerd de kinderen enthousiast voor sport te maken. In de hoop dat ze naast de voetbalcursus georganiseerd zouden gaan sporten bij een vereniging.

¹⁷ Werkplan Scoren in de Wijk

Aanvankelijke formatie/partners.

Naast FC Twente (voedings- / verzorgingsmedewerker, loop- / coördinatietrainer en een trainer / coach) namen een projectmedewerker vanuit 'Scoren in de Wijk', de drie basisscholen uit de wijk (elk half jaar komt een school aan bod), het Genseler (voortgezet onderwijs) en Scala Welzijn deel aan dit project. Later heeft Carint de rol van Scala Welzijn overgenomen.

Verbreding binnen de voetbalcursus.

Scoren in de Wijk heeft in de loop van de tijd de voetbalcursus proberen te verbeteren/verbreden. Zo richtte de voetbalcursus zich naast het geven van de oefeningen tijdens de voetbalclinic ook op voedselgewoontes van de deelnemers. Er zijn voedingslessen gegeven door de conditietrainer van FC Twente. Ook is welzijnsstichting Scala benaderd om kooklessen te verzorgen op de drie betrokken basisscholen in de Berflo Es. De samenwerking met Scala is na de eerste bezoeken bij de basisscholen in het slop geraakt (Scala wilde geen voedingsvoorlichting verzorgen op het voortgezet onderwijs) en bij de voetbalcursus voor praktijkschool 't Genseler is voor de verzorging van het voedingsgedeelte dan ook een samenwerking met welzijnsorganisatie Carint aangegaan. Deze organisatie heeft middels een kleine vragenlijst gekeken aan welk gezondheidsaspect er wat schortte bij de desbetreffende klas en daarop werd het programma aangepast. Zo kon het dus zijn dat bij de ene school de nadruk werd gelegd op ontbijten, terwijl er bij een andere school de nadruk werd gelegd op minder snacken. Carint heeft later ook de voedingslessen en kooklessen gegeven op de drie basisscholen toen de voetbalcursus de nieuwe groepen 7 en 8 van de drie basisscholen in de Berflo Es voor een tweede maal aanded. Een diëtist van Carint heeft hiervoor de klassen 3 á 4 keer bezocht en hun vorderingen intensief gevolgd.

Verbreding naast de voetbalcursus.

In de loop van het traject is er naast een verbreding van de voetbalcursus zelf ook een verbreding opgetreden die niet rechtstreeks binnen de voetbalcursus kan worden geplaatst maar die er wel een connectie mee heeft. Er werden signalen opgepikt vanuit de doelgroep tijdens de voetbalcursus. Met behulp van deze signalen zijn er initiatieven ontplooid zoals een sportmarkt, pannakooien, Cruyff Court en een jeugdsportfonds. Deze initiatieven komen echter ter sprake bij de beleidsuitvoering en niet bij de beleidsinhoud van de voetbalcursus. In deze beleidsuitvoering zal ook worden gekeken of de vooraf bedachte zaken ook daadwerkelijk in de praktijk zo zijn uitgevoerd.

2.2: Reconstructie beleidstheorie.

Een ander belangrijk onderdeel van de evaluatie van de beleidsinhoud is het reconstrueren van de beleidstheorie uit de beleidspraktijk¹⁸ Het geheel van veronderstellingen van een bepaalde actor dat aan een bepaald beleid ten grondslag ligt, noemt men de beleidstheorie van die actor. Het gaat hier niet om een wetenschappelijke theorie, maar om een theorie uit de beleidspraktijk, al kan die uiteraard wel gedeeltelijk aan wetenschappelijke inzichten zijn ontleend.¹⁹ Welke theorie zat er achter het gevoerde beleid bij de voetbalcursus? Welk geheel van veronderstellingen hadden de beleidsmakers van de voetbalcursus?

Bij het begrip beleidstheorie moet men rekening houden met het feit dat beleidstheorie is opgebouwd uit veronderstellingen van beleidsmakers. Het is mogelijk dat de veronderstellingen van beleidsmakers waarop de beleidstheorie gebaseerd is, niet de juiste assumpties bevatten. Het kan zo zijn dat de opvattingen van beleidsmakers lang niet de beste zijn om het gestelde doel te bereiken. Het kan zelfs zo zijn dat de veronderstellingen niet positief bijdragen om het gestelde doel te bereiken. Dikwijls blijkt achteraf dat de veronderstellingen die de beleidstheorie gevormd hebben verkeerd waren. Bij het onderzoeken van beleidstheorie moet men goed in de gaten houden of de veronderstellingen waarop het beleid gebaseerd is, de juiste zijn.

*Het opsporen en beoordelen van veronderstellingen die aan een beleid ten grondslag liggen, is wetenschappelijk van belang, omdat het inzicht geeft in de empirische houdbaarheid van heersende opvattingen van machthebbers. Maar het is voor de beleidspraktijk van belang, omdat het falen van veel beleid –hier opgevat als het niet bereiken van beleidsdoeleinden– althans gedeeltelijk te verklaren valt uit het feit dat beleid nogal eens op onjuiste veronderstellingen is gebaseerd.*²⁰

¹⁸Bressers, J.Th en Hoogerwerf, A. (1995), “Beleidsevaluatie”, Samsom H.D. Tjeenk Willink, Alphen aan de Rijn, p. 44

¹⁹ Bressers, J.Th en Hoogerwerf, A. (1995), “Beleidsevaluatie”, Samsom H.D. Tjeenk Willink, Alphen aan de Rijn, p. 61

²⁰ van Heffen, O. (1993), “Beleidsontwerp, resultaat en omgeving” Enschede

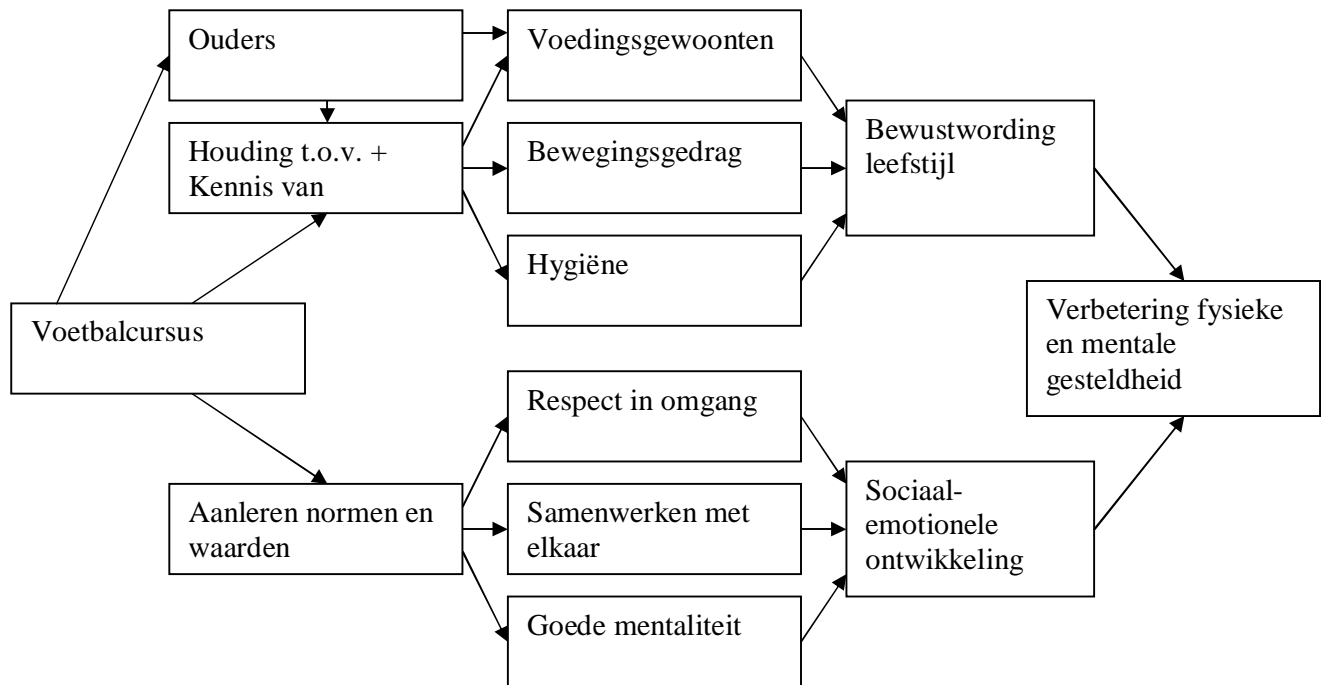
Om te testen of de veronderstellingen van de beleidsmakers van de voetbalcursus gefundeerd en juist waren zal er na de reconstructie van de beleidstheorie worden gekeken of de achterliggende beleidstheorieën die de stichting heeft gehanteerd om bepaalde variabelen bij de doelgroep te beïnvloeden wetenschappelijk ook goed onderbouwd zijn. De beleidsopvattingen zullen worden vergeleken met wetenschappelijke opvattingen. De onderzoeksvraag behorende bij de reconstructie van de beleidstheorie is:

2. Wat waren de achterliggende theorieën bij het gevoerde beleid? Waren deze theorieën perspectiefrijk vergeleken met wetenschappelijke theorieën?

Achterliggende theorieën.

Omdat er bij het gevoerde beleid niet geschreven is over achterliggende theorieën en er sowieso niet erg veel beleidsinformatie is zal bij deze reconstructie van de beleidstheorie naast het werkplan mede gebruik worden gemaakt van de funnel of causality. Bij de funnel of causality wordt gebruik gemaakt van logische redentie. De funnel of causality is speciaal geënt op een verklaring van het concreet te onderzoeken verschijnsel.²¹ De onderzoeker zet bij de funnel of causality zelf de stappen die genomen zijn bij formulering van beleid in een logische volgorde. De funnel of causality wordt gekoppeld aan een reconstructie van de beleidstheorie. De reconstructie van beleidstheorie gekoppeld aan de funnel of causality is toegepast op de voetbalcursus en voor evaluatie is door de auteur het volgende schema geconstrueerd, dat weergeeft hoe stichting Scoren in de Wijk met de voetbalcursus heeft geprobeerd de deelnemers bewust te laten worden van hun leefstijl en ze sociaal-emotioneel te stimuleren.

²¹ Geurts, P. (1999), “*Van probleem naar onderzoek*”, Uitgeverij Couthinho, Bussum p. 58

Het bovenste gedeelte van het schema geeft aan hoe de doelstelling bewustwording van leefstijl moest worden bereikt en het onderste gedeelte geeft aan hoe de doelstelling sociaal-emotionele ontwikkeling zou moeten worden bereikt. Door de houding van zowel de deelnemers als de ouders te veranderen ten opzichte van voedingsgewoonten, het gedrag van bewegen en de hygiënische kennis te vergroten zouden de deelnemers bewuster moeten worden van hun leefstijl. Er moet bij worden gezegd dat de aandacht voor de ouders vooral op de voedingsgewoonten was gericht, men heeft de voedingsgewoonten positief proberen te beïnvloeden doormiddel van de kookles.

Door het aanleren van normen en waarden en die duidelijk naar voren te laten komen tijdens de voetbalcursus zouden de deelnemers meer respect in de omgang krijgen, beter samenwerken met elkaar en ook een goede mentaliteit verkrijgen. Deze drie variabelen zijn door de auteur bedacht om kort en bondig de doelstelling samen te vatten. Het uiteindelijke doel van de voetbalcursus was een verbetering van de fysieke en mentale gesteldheid.

2.3: Vergelijking beleidstheorie met wetenschappelijke inzichten.

Over de variabelen in het schema bestaan wetenschappelijke theorieën. We zullen het beleid van FC Twente, stichting Scoren in de Wijk, gebruikt om effect bij de deelnemers te sorteren, vergelijken met wat wetenschappelijk gezien als maatstaf wordt gezien. Er wordt gekeken naar de accenten die de stichting bij een bepaalde variabele heeft gelegd en wat de wetenschappers voorschrijven. Benadrukt dient te worden dat er natuurlijk verschillende opvattingen bestaan bij verschillende wetenschappers. Discussie behoort tot de wetenschap, in dit onderzoek is getracht de meest gehoorde opvattingen van wetenschappers te ventileren. Na het vergelijk zal er een conclusie worden getrokken of de voetbalcursus de juiste methodes heeft gebruikt om het optimale resultaat te behalen. De wetenschappelijke inzichten worden hier vergeleken met de beleidsinhoud.

Verbeteren van de leefstijl van kinderen.

Algemene inzichten.

Hier volgen een aantal wetenschappelijke inzichten over het verbeteren van de leefstijl van kinderen om overgewicht tegen te gaan en kinderen een betere fysieke conditie te geven. Een aantal wetenschappers heeft de opinie dat de volgende zaken belangrijk zijn bij het verbeteren van de leefstijl van kinderen. Er dient gezond te worden gegeten, er moet veel bewogen worden en inactiviteit (tv kijken en computergebruik) dient te worden beperkt.²² Met deze drie aspecten heeft Scoren in de Wijk rekening gehouden in hun programma van de voetbalcursus. Verder lijkt het zo dat het uiteindelijke resultaat van de programma afhankelijk is van de motivatie en het voorbeeldgedrag van ouders. Ook dit aspect zit verwerkt in het programma van FC Twente, Scoren in de Wijk.

Op het eerste gezicht lijkt de beleidstheorie weergegeven in het schema veel overeenkomsten te vertonen met de wetenschappelijke inzichten. Naast het verbeteren van bewegingsgedrag (bevorderen buitenspelen, minder zittende activiteiten), het beïnvloeden van voedingsgewoonten, houdt de achterliggende beleidstheorie van de voetbalcursus ook rekening met het gedrag van ouders bij het realiseren van een betere leefstijl. In eerste instantie ziet het er voor de voetbalcursus positief uit.

²² Rotteveel J. Renders C.M. HiraSing R.A en Delemarre-van de Waal H.A.(2006), “*Obesitas en comorbiditeit bij kinderen*”, JGZ publicatie.

We zullen nu ook nog aan de hand van elk specifiek onderdeel van het schema een vergelijking maken en kijken of op elk specifiek onderdeel de beleidstheorie strookt met de specifieke wetenschappelijke inzichten.

Positievare houding deelnemers en gezin.

Beleidsopzet: De stichting heeft geprobeerd de houding van ouders en deelnemers te veranderen ten opzichte van voedingsgewoonten, bewegingsgedrag en hygiënische kennis. Er zijn kooklessen georganiseerd door Scala en Carint die ook op het gezin waren gericht, met als doel de ouders te informeren over gezonde voedingsgewoonten. Scala en Carint hebben verder op de scholen voedingsvoorlichting gegeven. Over gezond bewegingsgedrag heeft men de deelnemers tijdens de bijeenkomsten iets proberen te leren. Ook heeft men geprobeerd tijdens de bijeenkomsten de kinderen iets bij te brengen over hygiënische kennis.

Wetenschappelijk inzicht:

Sommige wetenschappers hechten belang aan de omgevingstheorie, deze houdt in dat de omgeving van de doelgroep een belangrijke invloed heeft op het resultaat dat bereikt wordt bij de doelgroep zelf. Om voedingsgewoontes, bewegingsgedrag en hygiënische kennis bij kinderen te veranderen moet er volgens wetenschappers gericht worden op het gezin als geheel. Indien het kind het alleen moet doen, is het plan tot mislukken gedoemd. De adviezen moeten voor het gezin acceptabel zijn; te ingrijpende adviezen worden al snel als onhaalbaar beschouwd en terzijde geschoven.²³ Het is beter om kleine veranderingen door te voeren die ook op langere termijn kunnen worden volgehouden. Bij de voedingsgewoonten van de deelnemers dient er rekening mee te worden gehouden dat de omgeving (te denken aan het gezin van de deelnemers, vriendjes op school) erg van invloed zijn op de eetgewoontes die de kinderen er op nahouden en wat de kinderen qua eten voorgezet krijgen.

Het uiteindelijke resultaat is afhankelijk van de motivatie en het voorbeeldgedrag van ouders.²⁴ Dit geldt ook bij het bewegingsgedrag en de hygiëne.

²³ Rotteveel J. Renders C.M. HiraSing R.A en Delemarre-van de Waal H.A.(2006), “*Obesitas en comorbiditeit bij kinderen*”, JGZ publicatie

²⁴ Bulk-Bunschoten, A.M.W. Renders, C.M. en HiraSing, R.A.(2006), “*Het kind boft*”. JGZ publicatie

Bewustwording leefstijl.

Voedingsgewoonten

Beleidsopzet: Er zijn voedingslessen gegeven door de conditietrainer van FC Twente en Carint. Uit een powerpointpresentatie van Carint valt op te maken dat deze organisatie zich bij het verbeteren van voedingsgewoonten heeft gericht op gezond eten en gezond bewegen. Belangrijke onderdelen van gezond eten waren tussendoortjes, fruit en groente, ontbijt en mindering gebruik frisdrank en vruchtensappen. Carint heeft eerst middels een vragenlijst bekeken waar zich de meeste risico's bevonden bij de doelgroep en hun programma daarop aangepast.

Wetenschappelijk inzichten.

Qua voedingsgedrag richt de wetenschap zich op verschillende zaken. Veel genoemd zijn de volgende zaken. Eet drie maaltijden per dag, geen ongezonde tussendoortjes, gebruik groente en fruit en drink gezonde drankjes.

- Het is belangrijk de nadruk te leggen op het eten van drie maaltijden per dag en het verminderen van tussendoortjes, met name de drie C's: cola, chips en chocolade.²⁵
- Eet 2 ons groente en 2 stukken fruit per dag.²⁶
- Belangrijk is om het gebruik van gezoute frisdranken te ontraden en zoveel mogelijk te vervangen door water.²⁷
- Regelmatig en goed ontbijten.²⁸

Bewegingsgedrag.

Beleidsopzet: Deelnemers kregen acht lessen waarbij is geprobeerd ook aandacht te vestigen op het bewegingsgedrag van de deelnemers buiten deze lessen om. Dit bewegingsgedrag heeft men positief proberen te beïnvloeden. De kinderen zijn gewezen op de gevaren van inactiviteit door computer(spellletjes) en televisie, en de voordelen van fietsen en/of lopen naar school. De kinderen kregen inzicht in wat de effecten zijn als je een paar kilo te zwaar bent. Tijdens de voetbalcursus stond plezier voorop, er is getracht om kinderen te bereiken via hun

²⁵ Rotteveel J. Renders C.M. HiraSing R.A en Delemarre-van de Waal H.A.(2006), "*Obesitas en comorbiditeit bij kinderen*" JGZ publicatie

²⁶ http://www.voedingscentrum.nl/EtenEnGezondheid/Gezond+eten/Vakken+Schijf+van+Vijf/vak+1_groente+en+fruit/

²⁷ Rotteveel J. Renders C.M. HiraSing R.A en Delemarre-van de Waal H.A.(2006), "*Obesitas en comorbiditeit bij kinderen*" JGZ publicatie

²⁸ Bulk-Bunschoten, A.M.W. Renders, C.M. en HiraSing, R.A.(2006), "*Het kind boft*". JGZ publicatie

eigen specifieke leefwereld en hun aan te moedigen tot fysieke inspanning. Ook de kinderen die geen plezier of weinig affiniteit hebben met sport.²⁹

Wetenschappelijke inzichten.

Om het bewegingsgedrag te stimuleren kan bij het kind de aandacht worden gericht op buitenspelen, sportactiviteiten, fietsen of lopen naar school, gymnastiek of andere sportactiviteiten op school. Voor de mate van inactiviteit wordt gekeken naar het aantal uren televisiekijken en computerspelletjes spelen. Obesitas hangt samen met televisiekijken en het spelen van computerspelletjes. Bij minder dan 10% van de obese kinderen en 1% van de kinderen met overgewicht is er sprake van een onderliggende medische aandoening.³⁰ Iedere dag een stuk lopen met de hond, regelmatig buitenspelen is voor obese kinderen aantrekkelijker dan sporten. Een onhaalbaar sportadvies kan demotiverend zijn. Belangrijker is de nadruk op plezier in beweging.³¹

Hygiënische kennis.

Beleidsopzet: De deelnemers aan de voetbalcursus hebben één uurtje les gekregen van de verzorger van FC Twente. Deze hygiënevoorlichting bevatte onder andere informatie over het belang van goed schoeisel, het belang van douchen en het daarbij dragen van badslippers. Tijdens de voetbalcursus werd het de kinderen verplicht gesteld om na de training te douchen en daarbij badslippers te dragen.

Wetenschappelijke inzichten: Bij een goede persoonlijke hygiëne let men op (dagelijks)wassen van verschillende lichaamsdelen, mondverzorging, regelmatig douchen, handen wassen na het eten. Kortom, alle handelingen die gedaan worden om er voor te zorgen dat mensen gezond blijven en dat ziekteverwekkers geen kans krijgen.

²⁹ Werkplan voetbaltrainer voetbalcursus

³⁰ Rotteveel J. Renders C.M. HiraSing R.A en Delemarre-van de Waal H.A.(2006), “*Obesitas en comorbiditeit bij kinderen*” JGZ publicatie

³¹ Rotteveel J. Renders C.M. HiraSing R.A en Delemarre-van de Waal H.A.(2006), “*Obesitas en comorbiditeit bij kinderen*” JGZ publicatie

Verbetering fysieke gesteldheid.

Beleidsopzet: De variabele fysieke gesteldheid is door een conditietrainer van FC Twente op verschillende manieren gemeten. Men heeft bij de voetbalcursus gebruik gemaakt van sprinttests van 10, 20 en 30 meter. Deze conditietesten worden gebruikt als extra indicatie of de fysieke gesteldheid van de deelnemers erop vooruit is gegaan. In het begin van de voetbalcursus werd er gebruik gemaakt van vetplooi metingen, maar deze bleken niet erg betrouwbaar. Daarna is men overgeschakeld op de Body Mass Index. Dit is een index die rekening houdt met lengte en gewicht en op basis daarvan het ideale vetpercentage bepaalt en vergelijkt met het daadwerkelijke vetpercentage. Deze tests en meting van de BMI zijn aan het begin van de voetbalcursus afgenomen en na acht weken aan het eind van de voetbalcursus herhaald. De conditietrainer van FC Twente gaf in een interview aan dat de BMI niet in enkele weken kan veranderen. Hiervoor is een langere periode nodig.

Wetenschappelijk inzicht.

Om fysieke gesteldheid bij kinderen te verbeteren of op peil te houden dienen kinderen voldoende te bewegen, inactiviteit te verminderen en gezond te eten.³² De beleidsopzet lijkt passend bij de wetenschappelijke inzichten. In het beleid van stichting Scoren in de Wijk komen namelijk deze drie dingen allemaal terug. Fysieke gesteldheid kan gemeten worden met een BMI meting. De keuze in dit onderzoek voor de BMI als belangrijkste meting lijkt een juiste keuze te zijn geweest om de verbetering van de fysieke gesteldheid te meten. Er bestaan internationale afkapwaarden die internationale leeftijd - en geslachtsafhankelijke criteria voor Body Mass index weergeven,³³ deze worden over de hele wereld gebruikt om te kijken of een persoon te mager is, een gezond gewicht heeft of dat een persoon last heeft van overgewicht en/of obesitas. De BMI test heeft echter ook zijn beperkingen. Het is een grove maat die alleen de verhouding tussen lengte en massa bij een persoon weergeeft. BMI kan strikt genomen niet gebruikt worden als betrouwbare maat bij overgewicht. Individuele verschillen in lichaamsbouw worden namelijk niet in de berekening meegewogen (verhouding spier- bot en vetweefsel) In de dagelijkse medische praktijk wordt BMI echter wel gebruikt en wordt deze voldoende betrouwbaar geacht. Bij grotere afwijkingen zoals ondergewicht en overgewicht is de BMI een goede indicator.

³² van den Hurk, K. van Dommelen, P. J.A. de Wilde, J.A. Verkerk P.A, van Buuren, S. en HiraSing, R.A.(2006), “*Snelle toename gewicht bij kinderen tussen de 4 en 15 jaar*”. JGZ publicatie

³³ van den Hurk, K. van Dommelen, P. J.A. de Wilde, J.A. Verkerk P.A, van Buuren, S. en HiraSing, R.A.(2006), “*Snelle toename gewicht bij kinderen tussen de 4 en 15 jaar*”. JGZ publicatie

Sociaal-emotionele ontwikkeling.

Om de sociaal-emotionele ontwikkeling te bekijken zouden we in moeten gaan op de volgende variabelen: aanleren normen en waarden bestaande uit respect in omgang, samenwerken met elkaar en goede mentaliteit. Deze variabelen moesten leiden tot sociaal-emotionele ontwikkeling. Hierbij zouden we net als bij verbetering van de leefstijl de wetenschappelijke inzichten kunnen vergelijken met de beleidsinhoud.

Maar aangezien deze variabelen moeilijk te meten zijn en dit onderzoek zich aanvankelijk richtte op de variabelen voor bewustwording van de leefstijl zullen we de beleidstheorie en de wetenschappelijke inzichten behorende bij deze variabelen niet onderzoeken. Er zal rekening worden gehouden met deze variabelen in de resultaten van deze evaluatie, maar het vergelijken met wetenschappelijke theorieën wordt in deze evaluatie voor de sociaal-emotionele ontwikkeling niet gedaan.

Concluderend.

Als men de beleidsopzet vergelijkt met de wetenschappelijk inzichten dan lijkt de aanpak van FC Twente, Scoren in de Wijk om de doelstellingen te verwezenlijken een goede te zijn. Op de verschillende variabelen voor verbetering van de leefstijl zijn er weinig tot geen verschillen met de gangbare wetenschappelijke inzichten. De beleidsinhoud van Scoren in de Wijk zit vrij goed in elkaar. Wel dient er vermeld te worden dat de voetbalcursus vrij kort de verschillende variabelen heeft proberen te beïnvloeden. Voor het verbeteren van de gezondheid van de deelnemers is een langere adem nodig. Herhaling is noodzakelijk en het eenmalig aanstippen van de variabelen bij de doelgroep is waarschijnlijk niet voldoende om een blijvend resultaat op de lange termijn te boeken. De doelgroep heeft wetenschappelijk gezien de juiste, positieve prikkels gekregen (de beleidstheorie leek in veel opzichten op de wetenschappelijke theorie), maar om het effect te laten beklijven bij de deelnemers is de voetbalcursus waarschijnlijk niet lang genoeg van duur geweest.

Na een vergelijking tussen beleidstheorie en wetenschappelijke theorie zullen we nu gaan kijken of de beleidsinhoud van Scoren in de Wijk ook spoort met de praktijk. Kwamen zaken besproken in de beleidsinhoud ook terug tijdens de oefeningen die gegeven zijn tijdens de beleidsuitvoering?

Hoofdstuk 3. Beleidsuitvoering.

De tweede evaluatie is de evaluatie van de beleidsprocessen. Er zal worden gekeken naar de beleidsuitvoering rond de voetbalcursus. In de eerste periode waren een voetbaltrainer en de projectmedewerker (organisatorische gedeelte) verantwoordelijk voor de beleidsuitvoering. In de tweede periode was een andere voetbaltrainer van FC Twente hiervoor verantwoordelijk. Welke activiteiten hebben zij op poten gezet en hoe hebben zij het beleid uitgevoerd?

De onderzoeksvraag hierbij is:

3. Is het voorgenomen beleid rond de voetbalcursus daadwerkelijk uitgevoerd?

Bij deze onderzoeksvraag zullen we vooral ingaan op de oefeningen die gegeven zijn tijdens de voetbalcursus. Zijn de oefeningen beschreven in de beleidsinhoud door de beleidsuitvoerders ook zo uitgevoerd of zijn er aanpassingen gemaakt naarmate de omstandigheden daarom vroegen? Zoals gezegd lag tijdens de voetbalcursus de nadruk op sociaal-emotionele ontwikkeling en bewustwording van leefstijl. De oefeningen beschreven in hoofdstuk 2 om dit te bereiken zijn hoofdzakelijk ook zo uitgevoerd. Er zat weinig tot geen verschil in de vooraf bedachte oefeningen en de uitvoering daarvan. Een verklaring hiervoor kan zijn dat er bij de voetbalcursus geen scheiding was tussen degene die de voetbalcursus heeft opgezet en degene die de voetbalcursus geleid heeft. Degenen die het beleid ten aanzien van de voetbalcursus hebben opgesteld hebben ook de leiding over de voetbalcursus gehad. Hierbij kregen ze natuurlijk assistentie van andere uitvoerenden. Wel dient te worden opgemerkt dat de trainers soms enige aanpassing m.b.t. de oefeningen hebben gemaakt. Als het niveau van een groep nog niet zo gevorderd was dat men een volgend onderdeel aankon dan had een volgende stap maken natuurlijk geen zin. De trainers hebben tijdens de oefeningen geprobeerd in te spelen op de capaciteiten van de deelnemende groepen. Als een onderdeel van een oefening te moeilijk was en niet het gewenste effect sorteerde, dan werd er een pas op de plaats gemaakt. Dit ging echter niet ten koste van de rode draad van de voetbalcursus. De leidraad bij de oefeningen bleef hetzelfde als beschreven in de beleidsinhoud.

Wel valt er een verschil op te merken tussen de eerste periode van de voetbalcursus en de tweede periode. Tijdens de tweede periode werd de nadruk meer gelegd op de sociaal-emotionele ontwikkeling en werden daar oefeningen bij gezocht. De oefeningen werden minder voetbalinhoudelijk en voetbal kwam eigenlijk op de tweede plaats te staan. Voetbal werd alleen gebruikt als middel om de doelstellingen te bereiken. De voetbalcursus heeft de doelstelling qua aantal deelnemers gehaald. Exacte deelnemersaantallen zijn niet te achterhalen, maar uit de evaluaties van FC Twente, Scoren in de Wijk valt op te maken dat de doelstellingen (eerst 80 en later 100 deelnemers) opgetekend in de beleidsinhoud gehaald zijn.³⁴ Volgens de uitvoerders waren de scholen zeer enthousiast over de voetbalcursus en lagen de aanmeldingen vanuit de scholen daarom hoog. Ook heeft elke basisschool in de Berflo Es twee keer de cursus gevolgd. Verder gaven de uitvoerders aan dat de samenwerking met andere instanties met betrekking tot de kookcursus en de voedingsvoorlichting naar tevredenheid is verlopen. Uit de enquête (N=58) onder de deelnemers blijkt echter dat de kookles minder succesvol was. Op de vraag of de ouders aanwezig waren op de kookles is de score in onze steekproef laag. Maar 20 procent van de ouders was aanwezig, 43% was niet aanwezig. Dit is geen goede score.³⁵ Overigens waren er bij deze vraag veel missing values omdat er bij de Paus Joannesschool geen kookles is gegeven. Deze school is dan ook niet meegenomen in het berekenen van de percentages. Het kan natuurlijk zo zijn dat de kookles bij andere groepen deelnemers aan de voetbalcursus beter is verlopen. Dit is niet nagegaan, maar in de evaluaties van FC Twente, Scoren in de Wijk wordt een positiever beeld over het verloop van de kooklessen geschetst. De voedingsles lijkt in ieder geval wel redelijk te zijn aangeslagen. 47% van de deelnemers zegt dat ze meer weten over gezonde voeding. 33% is neutraal en voor 10% heeft de voedingsles geen effect gehad. De voedingsles heeft een positief effect gehad en heeft geholpen bij bewustwording van de leefstijl.³⁶

Initiatieven voortgekomen uit de voetbalcursus.

Bij de voetbalcursus was er sprake van een sneeuwbaaleffect. Er werden steeds meer initiatieven ontplooid en de voetbalcursus werd uitgebreid. Dit sneeuwbaaleffect kwam mede voort uit het feit dat de beleidsuitvoerders van de voetbalcursus een grote vrijheid hadden om zelf een invulling aan de voetbalcursus te geven. Ze mochten het beleid naar eigen goeddunken opstellen en uitvoeren. Gaandeweg de voetbalcursus werden er dingen

³⁴ Evaluaties basisscholen Paus Joannesschool, 't Genseler en de Wingerd

³⁵ Vragenlijst, Eten, vraag 6

³⁶ Vragenlijst, Eten, vraag 9

gesignaleerd door stichting Scoren in de Wijk waaraan behoefte bestond bij de doelgroep. Er werden daarom zaken bedacht waarvan men het wenselijk achtte deze toe te voegen aan de bestaande voetbalcursus. Dit sneeuwbaaleffect betekende dat men zich niet alleen bezig heeft gehouden met het oorspronkelijk idee voor de voetbalcursus, maar dat er ook energie is gestoken in andere bijkomstige zaken zoals een sportmarkt, een jeugd sportfonds, Cruyff Court en pannakooien. De sportmarkt en het jeugd sportfonds zijn voortgekomen uit signalen vanuit de voetbalcursus. Het idee voor een Cruyff Court kwam er omdat Scoren in de Wijk signaleerde dat de jeugd uit de Berflo Es naar Enschede ging voor het lokale Cruyff Court aldaar. Het idee voor pannakooien kwam mede op voorspraak van praktijkschool 't Genseler, die graag een pannakooi op hun schoolplein zou zien.

Sportmarkt.

De sportmarkt is een initiatief dat is uitgegroeid tot een jaarlijks terugkerend onderdeel van de voetbalcursus. Tijdens de voetbalcursus viel het op dat veel kinderen niet op sport zaten en dat ze ook weinig idee hadden van wat voor sporten ze allemaal konden beoefenen in hun nabije omgeving. Om de deelnemers aan het sporten te krijgen en om bekendheid van sportverenigingen in de buurt te creëren is er een sportmarkt georganiseerd. De sportmarkt was er niet alleen voor deelnemers aan de voetbalcursus, maar voor kinderen uit de groepen 7 en 8 van basisscholen uit heel Hengelo-Zuid. Tijdens de sportmarkt werden in 2006 350 kinderen bereikt en in 2007 werden 287 kinderen bereikt. Op deze dag konden de kinderen in totaal vier verschillende sportlessen volgen. De volgende sportverenigingen: H.V.BRAVO (badminton), H.V.V. Topaas/Donar (handbal), H.V.V. Hengelo (voetbal), v.v. A.T.C. (volleybal), LAAC (Lange Afstanden Atletiek Club), Sportinstituut Hartman (judo), TC Park Veldwijk (tennis) en StepTeam Twente (Steppen) hebben hun medewerking verleend aan deze sportmarkt.³⁷ Exacte cijfers van aanmeldingen bij de verenigingen zijn onbekend, maar het wordt aangenomen dat de sportmarkt een positief effect heeft gehad op het aantal aanmeldingen van jeugd bij de sportclubs. Ook is er in ieder geval naamsbekendheid bij de doelgroep bereikt.

³⁷ www.scorenindewijk.nl

Jeugd sportfonds.

De Stichting FC Twente, Scoren in de Wijk heeft in nauwe samenwerking met de gemeente, bedrijven en maatschappelijke instellingen een jeugd sportfonds opgericht. Uit onderzoek van medewerkers van “Scoren in de Wijk” bleek dat ook in Hengelo kinderen verdwijnen van sportclubs, omdat ouders de contributie niet kunnen betalen. Kinderen gaven dit tijdens de voetbalcursus ook aan als reden dat men niet bij een sportvereniging zat. Dit gebeurt ondanks het gevoerde minimabeleid van de gemeente Hengelo. Het jeugd sportfonds keert voor elk van deze kinderen een bepaald bedrag uit in de hoop dat ze gaan sporten en/of ze op sport blijven.

Cruyff Court.

Stichting Scoren in de Wijk heeft in 2006 het initiatief genomen om een Cruyff Court te realiseren in de wijk Berflo Es. Een Cruyff Court is een kunstgrasveld met een bijzondere uitstraling³⁸ Samen met een groot aantal organisaties waaronder buurtcommissies, scholen en voetbalclubs heeft men op 24 maart in een gezamenlijk schrijven Burgemeester en Wethouders gevraagd een Cruyff Court aan te leggen. In 2008 heeft B & W van de gemeente Hengelo definitief besloten dat de wijk Berflo Es een Cruyff Court krijgt. Ook de Cruyff Foundation vond de Berflo Es een geschikte wijk (vanwege de verschillende culturele achtergronden in de wijk) en was bereid hun medewerking te verlenen. De naam voor het nog te realiseren kunstgrasveld in de Berflo Es is: Cruyff Court FC Twente Hengelo.

Pannakooien.

Stichting FC Twente, Scoren in de Wijk heeft in de wijk Berflo Es twee pannakooien gerealiseerd. In deze kooien kan voetbal worden gespeeld waarbij het de bedoeling is je tegenstander tussen de benen door te spelen. Met behulp van Scoren in de Wijk hebben de Waarbeekschool en school voor praktijkonderwijs 't Genseler beide een pannakooi kunnen plaatsen. De kosten van de kooien zijn deels betaald door het bedrijf Yalp te Goor, de producent van deze kooien rekende namelijk een gereduceerd tarief en de andere kosten hebben de Hengelose Woningbouwverenigingen voor hun rekening genomen. De organisatie lag echter bij Stichting FC Twente, Scoren in de Wijk en bij de opening van de pannakooien waren FC Twente spelers aanwezig om het feestje op te leuken.

³⁸ www.scorenindewijk.nl

Conclusie beleidsuitvoering.

De in de beleidsinhoud opgestelde oefeningen zijn in de praktijk grotendeels uitgevoerd zoals bedoeld was. Er zijn door de uitvoerders kleine aanpassingen gedaan als de doelgroep dit nodig had, maar de rode draad van de oefeningen is hetzelfde gebleven. Wel werd de nadruk in de loop van tijd meer op sociaal-emotionele oefeningen in plaats van voetbaltechnische oefeningen gelegd. De kookles en voedingsles hebben ook (met wisselend succes) plaats gevonden. Naarmate de voetbalcursus vorderde zijn er door de stichting steeds nieuwe initiatieven ontplooid die in het verlengde lagen van de doelstelling van de voetbalcursus namelijk het verbeteren van de leefstijl en sociaal-emotionele ontwikkeling van deelnemers. Men kan concluderen dat het voorgenomen beleid rond de voetbalcursus (met kleine aanpassingen) is uitgevoerd zoals het bedoeld was en dat er zelfs nog extra initiatieven zijn ondernomen tijdens de beleidsuitvoering.

Beleidseffecten.

Hoofdstuk 4. Doelbereiking.

De onderzoeksvraag opgesteld bij de doelbereiking is simpel en luidt als volgt:

4. Zijn de doelen van de voetbalcursus bereikt?

Om te bezien of de doelstellingen die in de beleidsinhoud naar voren zijn gekomen bereikt zijn, is er een vragenlijst gemaakt voor de deelnemers van de voetbalcursus. Hierin zijn de deelnemers gevraagd naar hun bevindingen bij de voetbalcursus. Ook zijn in deze vragenlijst de verschillende variabelen die stichting FC Twente, Scoren in de Wijk positief heeft proberen te beïnvloeden op doelbereiking getest. Als men deze variabelen samenvoegt, dan kan er een conclusie worden getrokken of de vooraf gestelde doelstellingen op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling en bewustwording van een gezonde leefstijl behaald zijn of niet. Naast de bevindingen van de deelnemers zal ook de mening van de trainers van de voetbalcursus worden meegenomen in deze evaluatie. Is er in de opinie van de trainers wat veranderd qua sociaal-emotioneel gedrag en bewustwording van leefstijl bij de deelnemers? Ook het quasi-experimentele onderzoek met behulp van BMI metingen had moeten bijdragen aan de conclusie of de doelen van de voetbalcursus bereikt zijn of niet. Vooraf was het de bedoeling dat de resultaten verkregen uit de BMI meting zouden worden vergeleken met metingen gedaan door de beleidsuitvoerders tijdens de voetbalcursus. Hierdoor zou er kunnen worden bekeken of op de langere termijn de BMI's van de deelnemers verbeterd zouden zijn. Helaas waren de BMI metingen die behoorden bij de geënquêteerde deelnemers niet meer te traceren binnen Scoren in de Wijk en kunnen er voor dit onderzoek alleen maar uitspraken worden gedaan met behulp BMI metingen vergaard tijdens het afnemen van de vragenlijsten.

4.1: Opinie deelnemers voetbalcursus.

Deelnemers aan de voetbalcursus van de basisscholen in de Berflo Es, te weten de Paus Joannesschool, de Waarbeekschool en de Wingerd hebben meegewerkt aan het invullen van de vragenlijst. De deelnemers van praktijkschool 't Genseler zijn niet geïnterviewd omdat de vragenlijst waarschijnlijk te moeilijk voor deze deelnemers zou zijn. Tijdens het afnemen van de vragenlijst leek het erop dat de kinderen de vragenlijst serieus hebben ingevuld. Een nadeel van het laten invullen van vragenlijsten door kinderen is dat wat vermeld wordt op de vragenlijst de mening van de kinderen zelf is. Een kind kan bijvoorbeeld stellen dat hij/zij

over een goede conditie beschikt, terwijl dit bezijden de werkelijkheid kan zijn. Deze onvolkomenheid moesten we echter voor dit onderzoek accepteren.

Met behulp van het statistiekprogramma SPSS zijn de data verwerkt. Als men logisch redeneert dan kan men vaststellen dat de voetbalcursus succesvol is geweest als er op de verschillende variabelen een goed resultaat is behaald. We zullen de vragen gesteld in de vragenlijst eerst afzonderlijk analyseren en daarna zal er een conclusie worden getrokken per variabele. Daarna volgt er nog een algemene conclusie over de resultaten van de vragenlijst. De vragenlijst is gebaseerd op bevindingen uit de wetenschappelijke inzichten over de verschillende variabelen en in de vragenlijst wordt gekeken in hoeverre de deelnemers voldeden aan wat wetenschappelijk werd voorgestaan als gezond zijnde. Opgemerkt dient te worden dat de interpretatie van de resultaten een altijd een subjectieve is. Wat de ene onderzoeker als vrij goed beschouwt, kan een andere onderzoeker als matig beoordelen. In dit onderzoek is echter geprobeerd de data zo correct mogelijk te analyseren. Helaas kunnen we geen goede vergelijking maken tussen voor en na de voetbalcursus. Stichting FC Twente, Scoren in de Wijk heeft voor de voetbalcursus geen uitgebreide vragenlijst aan de kinderen voorgelegd. We beschikken voor dit onderzoek niet over een nulmeting en een vergelijk kan derhalve niet gemaakt worden. Ook beschikken we niet over een controlegroep, kinderen die de voetbalcursus niet gevolgd hebben. Ondanks deze nadelen kan er toch iets gezegd worden over de effecten van de voetbalcursus. Er zal worden gekeken naar hoe de deelnemers scoren op de verschillende variabelen. Met behulp van deze gegevens kan weldegelijk een inzicht worden verkregen in de bewustwording van leefstijl en de sociaal-emotionele ontwikkeling van de deelnemers.

De vragenlijst is opgebouwd uit verschillende gedeeltes waarin vragen staan over de verschillende variabelen. In de bijlage staat de volledige vragenlijst. Bij onderstaande bevindingen wordt verwezen naar de desbetreffende vraag. Voor Stichting FC Twente, Scoren in de Wijk is het een aanbeveling om bij nieuwe cursussen de vragenlijst te gebruiken bij voor- en nameting. Men zou dan in vervolg beter in staat zijn de effecten van de voetbalcursus te meten.

Voedingsgewoonten.

De eerste variabele is voedingsgewoonten. Gevraagd naar het aantal malen ontbijten in de week blijkt dat 80% dit elke dag doet, 9% vaak, 9% soms en 2% doet dit zelden. Overwegend wordt er gezond ontbeten. 60% ontbijt met bruin brood en daarna komt van alles wat (mix wit, bruin en beschuit/knäckebroöd). Wit brood wordt het minst als ontbijt gegeten. Het ontbijten van de deelnemers lijkt vrij gezond. Al zijn er een paar negatieve uitschieters te bemerken.³⁹

Bij het consumeren van groente en fruit, ligt het gemiddelde van groente rond vaak, dit is vrij goed en het gemiddelde van fruit ligt tussen soms en vaak. De deelnemers eten tussen de 4 en 5 keer in de week de vereiste hoeveelheid fruit. De score op dit onderdeel is aardig. Al wordt de wetenschappelijk norm van 2 ons groente en 2 stuk fruit per dag⁴⁰ niet gehaald.⁴¹

De lunch van deelnemers is minder gezond, 43% luncht nog wel met brood en fruit en geen enkele deelnemer geeft aan dat men luncht met snoep uit een automaat of bij de snackbar. Echter bij de optie anders (57%) geeft men zeer vaak als lunch koek op. Dit is niet ideaal.⁴²

De deelnemers eten gemiddeld tussen de één en twee tussendoortjes per dag. Dit is niet veel en op dit onderdeel behaalt de doelgroep een redelijke score.⁴³

De deelnemers lessen hun dorst meestal met water (40%), sap en ranja doen het ook goed. Frisdrank als minst gezonde drankje ligt op 14%. De kinderen consumeren in één week niet teveel frisdrank. Het merendeel gebruikt nooit tot zelden frisdrank. Het aantal glazen frisdrank dat dan gedronken wordt ligt ook laag. De deelnemers drinken gezond.⁴⁴

Conclusie voedingsgewoonten.

De doelbereiking op de variabele voedingsgewoonten is vrij aardig. Op de meeste vragen werd overwegend een goede, gezonde score behaald. De doelgroep voldoet niet aan de norm gesteld in de wetenschappelijke inzichten, maar ze komen qua gezonde voedingsgewoonten toch in de buurt.

³⁹ Vragenlijst, Eten, vraag 1 en 2

⁴⁰ www.voedingscentrum.nl

⁴¹ Vragenlijst, Eten, vraag 3 en 4

⁴² Vragenlijst, Eten, vraag 5

⁴³ Vragenlijst, Eten, vraag 8

⁴⁴ Vragenlijst, Eten, vraag 11, 12 en 13

Bewegingsgedrag.

Het buitenspelen en sporten lijkt goed te zitten. De kinderen spelen veel buiten. 57% speelt zelfs elke dag buiten. Bij sporten ligt het gemiddelde tussen zelden en soms. Zelden is echter 1 of 2 keer in de week en soms is 3 à 4 keer in de week. Als je de vragen buitenspelen en sporten samenvoegt dan kom je op een gemiddelde van 4,5 dag per week. Activiteit van de doelgroep lijkt in orde.⁴⁵

Inactiviteit. Het gemiddeld aantal uren ligt rond de 2 uur. Er zijn enkele uitschieters die wel 4 uur of zelfs 5 uur of meer per dag tv kijken of op de computer spelen. Het gemiddelde is echter oké.⁴⁶

Het vervoer naar school van de leerlingen is gezond. 97% gaat lopend of op de fiets. Slechts 3% wordt gebracht met de auto. Een goede score, al is onbekend hoever de deelnemers van school af wonen.⁴⁷

Conclusie bewegingsgedrag.

De gemiddelden op bewegingsgedrag liggen goed. De doelgroep speelt veel buiten en sport ook aardig. De inactiviteit is ook in orde, al zijn er negatieve uitschieters. Verder is het vervoer van de leerlingen zeer goed en dus is de conclusie dat er gemiddeld goed gescord wordt op bewegingsgedrag.

Hygiëne.

Gemiddeld douchen de deelnemers zich 4 of 5 keer in de week, het wassen gebeurt gemiddeld 2 keer per dag en het tandenpoetsen hangt tussen de 2 en 3 keer per dag gemiddeld. Als men naar de statistieken kijkt voor hygiëne dan ziet het er goed uit.⁴⁸

Conclusie hygiëne.

De deelnemers onderhouden een goede persoonlijke hygiëne en de doelen op dit gebied lijken bereikt.

⁴⁵ Vragenlijst, Beweging, vraag 1 en 2

⁴⁶ Vragenlijst, Beweging, vraag 3

⁴⁷ Vragenlijst, Beweging, vraag 4

⁴⁸ Vragenlijst, Hygiëne, vraag 1, 2 en 3

Sociaal-emotionele ontwikkeling.

De stelling dat er minder ruzie en minder gepest zou worden na de voetbalcursus wordt door de deelnemers niet onderschreven. 73% ontkent dit, 27% zegt dat dit wel het geval is. Bij de deelnemers is ook gevraagd naar het tegen hun verlies kunnen en naar samenwerking binnen de klas. De scores hierop zijn beide rond de 80%. Bij deze vragen is echter niet gevraagd naar de invloed van de voetbalcursus daarop. Achteraf gezien was dit beter geweest. De voetbalcursus heeft ook wel iets bijgedragen aan het op het gemak voelen in de klas. De helft van de deelnemers voelt zich meer op z'n gemak na de voetbalcursus.⁴⁹

Conclusie sociaal-emotionele ontwikkeling.

Qua ruzie is er niet veel veranderd bij de doelgroep. Bij de andere drie vragen wordt er wel goed gescoord al is de vraagstelling bij twee vragen achteraf niet geheel juist. Ondanks dit lijkt het toch dat de voetbalcursus, mede door de geschreven reacties van deelnemers positief heeft bijgedragen aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van deelnemers.

Conclusie resultaten vragenlijst.

De doelen zijn op veel variabelen aardig bereikt. Gemiddeld wordt er vrij goed gescoord, al wordt bij de meeste variabelen het wetenschappelijk gezien te bereiken niveau niet bereikt. Ondanks de goede gemiddelden ziet men ook uitschieters. Deze negatieve uitschieters betreffen veelal de risicogevallen uit de doelgroep. Deze groep baart natuurlijk zorgen. Om te kijken of de risicogroepen die bestaan bij de verschillende variabelen telkens uit dezelfde personen bestaan is er een sumscore binnen spss gecreëerd waaruit kan worden opgemaakt of er echt een groep bestaat die op elke variabele slecht scoort en een hoog risico met zich meedraagt. Opgemerkt dient te worden dat het bepalen van de grenzen voor een slechte score subjectief blijft. Een andere onderzoeker zou de grenzen wellicht lager of hoger afstellen.

Bepaalde vragen van de vragenlijst zijn voor de opbouw van de variabelen gebruikt. Deze bepaalde vragen worden gebruikt omdat ze allen de juiste 'richting' hebben.

De antwoordmogelijkheden bij deze vragen zijn namelijk volgens een zelfde stramien opgebouwd. De variabele voedingsgewoonten bestaat uit de vragen over ontbijt⁵⁰, groente⁵¹

⁴⁹ Vragenlijst, Omgaan met elkaar, vraag 1, 2, 3 en 4

⁵⁰ Vragenlijst, Eten, vraag 1

⁵¹ Vragenlijst, Eten, vraag 3

en fruit⁵². Drinken bestaat uit de vragen frisdrank gebruik⁵³ en aantal glazen⁵⁴. De variabele beweging bestaat uit de vragen buitenspelen⁵⁵ en sporten⁵⁶. De variabele hygiëne bestaat uit de vragen douchen⁵⁷, wassen⁵⁸ en tandenpoetsen⁵⁹. Als laatste is er nog de variabele sociaal-emotionele ontwikkeling. De vragen ruzie⁶⁰, verlies⁶¹, samenwerken⁶² en gemak⁶³ vormen deze variabele.

Uit een analyse van de gegevens blijkt dat er onder de deelnemers twee risicogevallen bestaan. De ene deelnemer scoorde op drie en de andere deelnemer op vier variabelen ongezond. Verder zijn er nog elf randgevallen. Deze deelnemers scoorden op twee van de vijf variabelen slecht. Twee van de in totaal achtenvijftig deelnemers behoren tot een risicogroep met een factor hoog en elf deelnemers zitten daar gevaarlijk tegenaan. Ernstiger risico bestaat als er de deelnemer ook nog eens slecht scoort op variabelen waar een zekere samenhang tussen bestaat. Voedingsgewoonten, beweging en drinken zijn bepalend voor de fysieke gesteldheid van de deelnemer. De twee grootste risicogevallen scoorden hier slecht op de fysieke gesteldheid en vier randgevallen scoorden ook slecht op twee van de drie onderdelen van fysieke gesteldheid. Deze deelnemers hebben een hoger risico dan deelnemers die één keer slecht scoren op bijvoorbeeld voedingsgewoonten en één keer op sociaal-emotionele ontwikkeling. Men zou kunnen stellen dat de zorgwekkendste risicogroep bestaat uit de twee ernstige gevallen en de vier die er dicht tegenaan zitten. Met een grove schatting betekent dit dat één op de tien deelnemers tot de risicogroep behoort. Voor één op de tien deelnemers is de voetbalcursus niet in zo'n mate aangeslagen dat deze deelnemers er na de voetbalcursus een gezonde leefstijl op nahouden. We kunnen echter niet inschatten of hun leefstijl desalniettemin er door de voetbalcursus toch op vooruit is gegaan omdat we geen nulmeting hebben kunnen uitvoeren in dit onderzoek.

⁵² Vragenlijst, Eten, vraag 4

⁵³ Vragenlijst, Drinken, vraag 2

⁵⁴ Vragenlijst, Drinken, vraag 3

⁵⁵ Vragenlijst, Beweging, vraag 1

⁵⁶ Vragenlijst, Beweging, vraag 2

⁵⁷ Vragenlijst, Hygiëne, vraag 1

⁵⁸ Vragenlijst, Hygiëne, vraag 2

⁵⁹ Vragenlijst, Hygiëne, vraag 3

⁶⁰ Vragenlijst, Omgaan met elkaar, vraag 1

⁶¹ Vragenlijst, Omgaan met elkaar, vraag 2

⁶² Vragenlijst, Omgaan met elkaar, vraag 3

⁶³ Vragenlijst, Omgaan met elkaar, vraag 4

4.2: Opinie trainers voetbalcursus.

Volgens de trainers was er wel degelijk een positieve ontwikkeling bij de deelnemers te bemerken. Na een aantal keren was de houding van de deelnemers wat betreft discipline duidelijk verbeterd. De beleidsuitvoerders geven aan dat men progressie op de verschillende variabelen bij de deelnemers aan de voetbalcursus heeft gezien. Op sociaal-emotioneel gebied werd de corveedienst perfect uitgevoerd door de deelnemers en ging dit op het eind van de cursus vanzelf. De volgende zaken werden opgetekend in de evaluaties over de sociaal-emotionele ontwikkeling.

*Er is veel aandacht besteed aan de discipline van vooral de eerste groep. Na een aantal trainingen zag men het effect hiervan wel terug in de groep.*⁶⁴

*Gedrag is moeilijk meetbaar, wel werd waargenomen dat men gedurende de cursus makkelijker omging met verlies. Het zelfvertrouwen van jongeren is toegenomen*⁶⁵

Ook is bewustwording van leefstijl bij de deelnemers volgens de uitvoerders bereikt. De kinderen zijn echt gaan nadenken over voeding en wat gezond en ongezond is.

*Ze zijn bewust gaan nadenken over hun eigen leefstijl. Jongeren geven aan dat ze wel bewuster zijn geworden over hoe belangrijk gezond leven is.*⁶⁶

⁶⁴ Evaluatie Paus Joannesschool

⁶⁵ Evaluatie de Wingerd

⁶⁶ Evaluatie 't Genseler

4.3: Onderzoek met behulp van BMI.

In eerste instantie was het de bedoeling dat met behulp van data van de conditietrainer van FC Twente er een quasi-experimenteel onderzoek op zou worden gezet waarbij er een vergelijking zou worden gemaakt tussen de BMI's tijdens de voetbalcursus gemeten en de BMI's van de deelnemers een jaar later. Deze resultaten zouden dan weer vergeleken worden met een controlegroep die de voetbalcursus niet heeft gevolgd en de stimulus dus niet ontvangen heeft. Deze meting zou een indicatie kunnen zijn van succes op de doelstelling bewustwording van de leefstijl.

De opzet voor het quasi-experimentele onderzoek zag er als volgt uit.

NR (non random) O1 X O2 (groep deelnemers die de stimulus hebben gehad)

NR O2 O2 (groep zonder stimulus uit soortgelijke wijk)⁶⁷

Tijdens de voetbalcursus zijn er twee BMI meetmomenten geweest. Eén aan het begin en één aan het eind van de voetbalcursus. Ook zijn er sprinttests afgenomen bij de deelnemers. Deze tests zijn afgenomen om te kijken of de deelnemers door de voetbalcursus een betere fysieke gesteldheid hebben gekregen. Echter de conditietrainer van FC Twente gaf aan dat het in acht weken niet reëel is een significante verandering in de fysieke gesteldheid te verwachten. De voetbalcursus was vrij kort en het weer was volgens hem ook van invloed op de resultaten.

Volgens hem is het bijvoorbeeld van invloed als het erg koud weer is, de kinderen zouden dan mindere resultaten behalen.

Uiteindelijk is het beoogde quasi-experimentele onderzoek niet gerealiseerd omdat de juiste BMI metingen verloren zijn gegaan binnen stichting Scoren in de Wijk. De metingen die zouden moeten corresponderen met de metingen verricht bij de deelnemers van dit onderzoek zijn spoorloos. Een vergelijking valt niet te maken en dus zullen we genoeg moeten nemen met constatering uit de evaluaties die na elke voetbalcursus zijn geschreven en rest ons niets anders dan te kijken of de BMI waarden van de deelnemers nu gezonde BMI waarden zijn. In de evaluaties worden de volgende zaken opgetekend.

⁶⁷ Shadish, Cook and Campbell(2002), *“Experimental and quasi-experimental designs”*, Houghton Mifflin Company, Boston

Paus Joanneschool

Bij de eerste groep zijn opvallende verschillen waarneembaar. Bij 79% van de jongeren is het vetpercentage afgenomen. Bij de overigen is het gelijk gebleven of in een enkel geval toegenomen. De gemiddelde afname van het vet is 1,3%. Hier staat tegenover dat de jongeren langer zijn geworden. Gemiddeld 0,93 cm. Er zijn grote verschillen in groei te zien. De resultaten liggen tussen 0 - 2,7 cm. De loopresultaten zijn ook opvallend. Vooral op de langere sprints is de snelheid verhoogd. Op de korte 10 meter sprint presteert 22% beter, bij 20 meter 61% en bij 30 meter 89%. De 'conditietest' is ook opvallend. 78% van de jongeren presteert beter. Dit is een combinatie van goede looptechniek, betere inzet en een betere conditie.⁶⁸

't Genseler

De totale groep bestond uit 16 jongeren. 10 meiden en 6 jongens. Volgens de nieuw gebruikte BMI-schaal bleken 3 jongeren te zwaar te zijn. Zeer opvallend was dat er veel jongeren juist een hoger vetpercentage hebben dan voor de cursus. (maar men blijft binnen de BMI-marge=normaal gewicht). Een mogelijke verklaring kan zijn dat de groei op deze leeftijd minder is maar dat juist de eetgewoonten hetzelfde blijven. In totaal nam het gemiddelde vetpercentage toe met 4,5%. Terwijl de lengte slechts met 0,5 cm toenam. De sprinttesten gaven aan dat vooral op doorzettingsvermogen (langere sprint) de jongelui meer vooruitgang boekten.⁶⁹

Evaluatie de Wingerd

Bij de meisjes kon er een meting plaatsvinden van 10 meisjes. 8 van deze meisjes had na de cursus een vetvermindering. Bij de jongens hadden 11 van de 16 jongens een vetafname. De gemiddelde afname van vet was 1%. Bij 4 jongeren kon er geen meting plaatsvinden omdat zij 1 meetmoment hebben gemist. De vetafname staat tegenover dat de jongeren weer langer zijn geworden met gemiddeld 1,4 cm. De resultaten liggen tussen 0 – 3,1 cm. Ongeveer 85% van de jongeren is sneller geworden.⁷⁰

⁶⁸ Evaluatie Paus Joanneschool

⁶⁹ Evaluatie 't Genseler

⁷⁰ Evaluatie de Wingerd

Van de Waarbeekschool was helaas geen evaluatie, maar de andere evaluaties zijn overwegend positief. Het lijkt erop dat zelfs in relatief korte tijd de deelnemers er iets op vooruit zijn gegaan qua fysieke gesteldheid. De vetgehalten zijn veelal verminderd, echter de deelnemers waren gemiddeld ook langer geworden. We zullen nu naar de huidige BMI waarden gaan kijken. Met deze BMI's kunnen we kijken of de deelnemers nu er een gezonde leefstijl op nahouden.

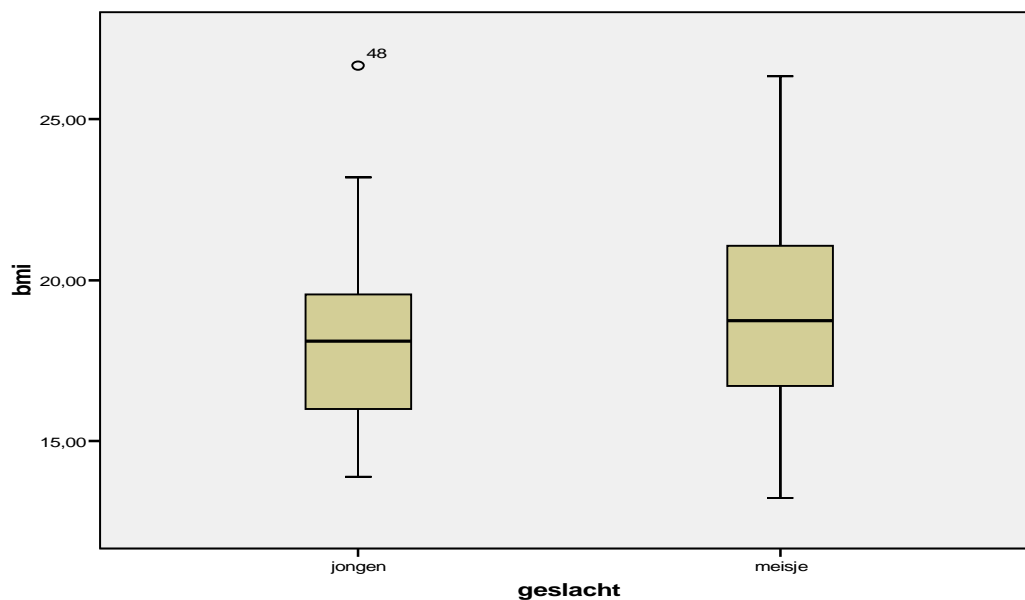
De normatieve BMI waarden zijn voor meisjes van 12 jaar als volgt.

	Te licht	Normaal	Te zwaar	Obesitas
12 jaar	<14,4	14,4-21,68	21,68-26,67	>26,67

Voor jongens van 12 jaar zijn de normatieve waarden als volgt.

	Te licht	Normaal	Te zwaar	Obesitas
12 jaar	<14,4	14,4-21,22	21,22-26,02	>26,02

De gegevens van de feitelijke BMI waarden in de onderzochte scholen geven het volgende beeld:

Uit de huidige BMI's blijkt dat er acht meisjes te zwaar zijn. 20 procent van de meisjes uit de steekproef is dus te zwaar en van de jongens zijn er twee te zwaar en kampt er één met obesitas. Dit is dus een op de zes (16.66%) van de jongens die te zwaar zijn. Verder zijn er twee meisjes te licht en is er één jongen te licht. Het landelijk gemiddelde van overgewicht en obesitas ligt op 17,5% bij meisjes en 14,5% bij jongens.⁷¹ Voor heel Hengelo liggen deze percentages op 25,4% (waarvan 4,8% ernstig) voor meisjes en op 16,8% (waarvan 2,6% ernstig) voor jongens.⁷² De score bij de steekproef bij de deelnemers uit de wijk Berflo Es was 20% bij de meisjes en 16.66% bij de jongens. Bij de deelnemers uit de Berflo Es liggen de overgewichtpercentages lager dan de percentages van Hengelo. Dit is opmerkelijk, echter de deelnemersgemiddelden liggen nog steeds boven het landelijk gemiddelde. Het valt moeilijk te zeggen of er progressie op het gebied van bewustwording van leefstijl is kijkend naar de BMI waarden is geboekt. Simpelweg omdat de BMI meting niet vergeleken kan worden.

⁷¹van den Hurk, K. van Dommelen, P. J.A. de Wilde, J.A. Verkerk P.A, van Buuren, S. en HiraSing, R.A.(2006), "*Snelle toename gewicht bij kinderen tussen de 4 en 15 jaar*", p. 83

⁷² <http://www.twentebalans.nl/intentieverklaring/cijfers/regionalecijfe/overgewichtcijf5/>

4.4: Algemene conclusie doelbereiking bewustwording leefstijl en sociaal-emotionele ontwikkeling.

Kijkend naar de opinie van de deelnemers, de trainers en de BMI waarden kan men stellen dat de doelen op de twee te realiseren doelstellingen bewustwording leefstijl en sociaal-emotionele ontwikkeling redelijk zijn bereikt. Uit de vragenlijst blijkt dat het beleid op het gebied van bewustwording van leefstijl en sociaal-emotionele ontwikkeling bij veel deelnemers positief is aangeslagen. Er werd goed gescoord op de variabelen voedingsgewoonten, bewegingsgedrag en hygiëne. Sociaal-emotioneel kon men uit opmerkingen van deelnemers bemerken dat ook op dit vlak vooruitgang is geboekt. Het is wel jammer dat er nog steeds een risicogroep bestaat onder de deelnemers.

De trainers ondersteunen de stelling dat er doelbereiking heeft plaats gevonden ook. Zij hebben vorderingen op beide doelstellingen bij de deelnemers bemerkt.

Van de BMI waarden is het succes moeilijk te bepalen. Dit komt doordat er maar één bruikbare meting was en een verbetering van deze BMI waarden en de daarbij horende fysieke gesteldheid was misschien wel veel gevraagd voor een cursus van acht weken. Uit bovenstaande bevindingen valt op te maken dat het algemene beeld over het behalen van de doelstellingen bewustwording van leefstijl en sociaal-emotionele ontwikkeling bij de doelgroep tamelijk positief is. Het beeld is tamelijk positief, maar we kunnen geen harde uitspraken doen over veranderingen in de doelvariabelen omdat we geen nulmeting hebben kunnen uitvoeren en er ook niet over gegevens van een controlegroep kon worden beschikt.

Hoofdstuk 5. Effectiviteit.

De onderzoeksvraag bij dit hoofdstuk is: Was het gevoerde beleid effectief?

Effectiviteit houdt in dat de doelbereiking door het gevoerde beleid is gerealiseerd en dat de doelbereiking niet door derde variabelen is veroorzaakt. Voor beantwoording van deze onderzoeksvraag zullen we kijken naar de vragenlijst en de mening van de trainers van de voetbalcursus.

Met behulp van de vragenlijst kan er iets worden gezegd over of het gevoerde beleid effectief was of niet. Er zitten namelijk vragen in de vragenlijst verwerkt waaruit blijkt of de voetbalcursus de stimulus was of dat de doelbereiking door andere factoren is bereikt. Met behulp van deze vragen kan er iets over de effectiviteit van de voetbalcursus worden gezegd.

In de vragenlijst zat een vraag over de waardering van de deelnemers voor de voetbalcursus.⁷³ Deze waardering was vrij goed. Gemiddeld gaven de deelnemers een 7,9 voor de voetbalcursus. Het laagste cijfer was een 5 en het hoogste een 10. Een belangrijker vraag voor de effectiviteit was de vraag of de deelnemers wat geleerd hadden tijdens de voetbalcursus. Hierop antwoordde 77.2 procent met ja, 22.8 antwoordde met nee.⁷⁴ De deelnemers gaven veelal aan dat ze voetbalgerelateerde zaken hebben geleerd, maar uit sommige antwoorden bleek ook duidelijk de sociaal-emotionele ontwikkeling. Zo stelden deelnemers dat ze sportief hebben leren omgaan met verlies en dat je samen moet spelen. Anderen hebben geleerd over het belang van douchen, gewicht en andere zaken over bewustwording van leefstijl.⁷⁵ De doelstellingen van de voetbalcursus kwamen in een deel van de antwoorden duidelijk terug.

De deelnemers uit onze steekproef gaven aan dat de kookles niet drukbezocht is door hun ouders. Op de vraag of het avondeten na de kookles is veranderd antwoordt het merendeel (50%) dat ze al gezond aten en dat nu nog steeds doen. 6,9 procent zegt dat het avondeten even veranderd is, maar dat het nu weer hetzelfde is als vroeger. 3% zegt dat men gezonder eet en 1 deelnemer gaf aan dat men thuis nog steeds ongezond eet.⁷⁶ Bij deze vraag was (mede doordat de Paus Joannesschool geen kookles heeft gehad) sprake van vele missing values. Dit is jammer maar uit de antwoorden die wel gegeven zijn kan men ook niet

⁷³ Vragenlijst, Waardering, vraag 1

⁷⁴ Vragenlijst, Leren, vraag 1

⁷⁵ Vragenlijst, Leren, vraag 2

⁷⁶ Vragenlijst, Eten, vraag 7

concluderen dat de kookles veel invloed heeft gehad. Bij slechts drie gezinnen is het effect blijvend geweest en bij vier gezinnen eventjes. De kookles lijkt weinig effect op deze doelgroep te hebben gehad en was niet erg effectief.

De voedingsles lijkt daar in tegen wel te zijn aangeslagen. 46,6% van de deelnemers zegt dat ze meer weten over gezonde voeding. 32,8% is neutraal en voor 10,3% heeft de voedingsles geen effect gehad. De voedingsles heeft een positief effect gehad en heeft geholpen bij bewustwording van de leefstijl.⁷⁷

Op de stelling “Ik vind dat ik nu gezonder eet dan voor de voetbalcursus” wordt negatief gereageerd door de doelgroep. 12,1% is zeer oneens, 24,1% oneens, 50% neutraal en slechts 12,1% zegt het eens te zijn met deze stelling.⁷⁸ Men eet dus naar eigen zeggen niet gezonder na de voetbalcursus. Uit dit resultaat blijkt dat de voedingsles nog niet direct het voedingspatroon van de deelnemers heeft veranderd. Uit de bevindingen komend uit de vragen kan worden geconcludeerd dat de deelnemers bewust zijn geworden van hun leefstijl, maar er moet worden gezegd dat de voetbalcursus niet zoveel indruk heeft gemaakt dat de deelnemers daadwerkelijk hun voedingsgewoonten erop aangepast hebben.

Over het effect van de voetbalcursus en de sportmarkt valt iets op te maken uit vragen naar lidmaatschap van een sportvereniging. Er is gevraagd naar de situatie ten aanzien van lidmaatschap van zowel voor als na de voetbalcursus. Na de voetbalcursus zitten er 6,9% meer van de kinderen op een sport. Na de voetbalcursus is het totaal van de kinderen die op een sport zit 70,7%. Op de vraag of men na de voetbalcursus meer of minder is gaan sporten antwoordt 25,9% dat men meer is gaan sporten. Bij 70,7% is het niet veranderd en 3,4% sport minder. De voetbalcursus heeft een klein positief effect gehad op sporten van deelnemers.⁷⁹

Ook kan men kleine winst zien in de conditie van de deelnemers. Bij 38,6% van de deelnemers is de conditie na de voetbalcursus beter geworden. Bij de andere 61,4% is de conditie hetzelfde gebleven. Slechter is de conditie bij geen één deelnemer na de voetbalcursus geworden.⁸⁰ Dit geeft een positief effect van de voetbalcursus weer. Ook de vraag of men gezonder leeft na de voetbalcursus wordt, zij het miniem, positief beantwoord.

⁷⁷ Vragenlijst, Eten, vraag 9

⁷⁸ Vragenlijst, Eten, vraag 10

⁷⁹ Vragenlijst, Beweging, vraag 5, 6 en 7

⁸⁰ Vragenlijst, Gezondheid, vraag 2

15,1% geeft aan gezonder dan vroeger te leven. De andere 84,2% geeft aan dat hun manier van leven door de voetbalcursus niet is veranderd.⁸¹ Er moet rekening mee worden gehouden dat de antwoorden op deze vragen in de vragenlijst de mening van de deelnemers over zichzelf zijn. Een objectieve meting van de conditie en gezondheid is niet geschied. Deze kanttekening moet gemaakt worden.

Conclusie effectiviteit vragenlijst.

Uit de effectiviteit vragen kan worden geconcludeerd dat de voetbalcursus op de meeste variabelen een klein succesje heeft geboekt. De meeste vragen geven een (kleine) positief effect weer. Sommige aspecten van de voetbalcursus lijken echter bij onze steekproefgroep niet aangeslagen. Zo is de kookles geen succes geweest, slechts 20% van de ouders is opkomen dagen en het is dan niet te verwachten dat er bij de kinderen thuis veel is veranderd qua voeding. De voedingsles was wel succesvol, de deelnemers weten meer over gezonde voeding, al lijkt het niet zover te zijn gekomen dat de kinderen daadwerkelijk gezonder eten. Het is natuurlijk ook zeer optimistisch om te denken dat een paar lessen over voeding, hygiëne en een kookles genoeg zou zijn om de deelnemers volkomen gezond te laten leven. Dit kon natuurlijk niet worden gehaald, maar stichting Scoren in de Wijk is wel in staat geweest de deelnemers (even) bewust te laten worden van hun leefstijl en ze ook sociaal-emotioneel wat bij te brengen. De voetbalcursus was de drijfveer van de veranderingen bij de deelnemers.

Mening van de trainers.

De mening van de trainers die de voetbalcursus acht weken hebben verzorgd is natuurlijk ook erg bruikbaar. Uit de reacties van de trainers in hoofdstuk 4 kan worden opgemaakt dat ze tijdens de voetbalcursus duidelijk progressie in de verschillende doelstellingen bij de doelgroep hebben bemerkt. Deze progressie kan eigenlijk aan niets anders dan de voetbalcursus hebben gelegen.

⁸¹ Vragenlijst, Gezondheid, vraag 3

Hoofdstuk 6. Antwoord op de vraagstelling en aanbeveling.

In dit hoofdstuk zullen we de uitkomsten uit de voorgaande hoofdstukken recapituleren en daarnaast een antwoord geven op de vraagstelling van deze evaluatie voor stichting FC Twente, Scoren in de Wijk. Vervolgens zal er nog een aanbeveling volgen voor de stichting over wat er verbeterd kan worden in de toekomst om de voetbalcursus nog meer tot een succes te maken.

6.1: Recapitulatie.

In hoofdstuk 2 is weergegeven hoe de voetbalcursus tot stand is gekomen en hoe de cursus zich na verloop van tijd heeft ontwikkeld. Deze ontwikkeling kenmerkt zich vooral aan het feit dat de voetbalcursus steeds is uitgebreid en dat er een verbreding is opgetreden zowel binnen als rondom de voetbalcursus. De reconstructie van de beleidstheorie gaf de belangrijkste variabelen weer die de stichting wilde beïnvloeden. Na een vergelijking met wetenschappelijke inzichten bleek dat deze variabelen gebruikt door de stichting vrij geschikt waren om de doelen van de voetbalcursus te bereiken. De tijdsduur waarin de variabelen effect moesten sorteren was echter te kort om tot een optimaal resultaat bij de doelgroep te komen.

In hoofdstuk 3 is de beleidsuitvoering geëvalueerd. Er kwam naar voren dat de uitvoerders hebben geprobeerd de vooraf opgestelde oefeningen ook zo uit te voeren. Wel kwam de nadruk na verloop van tijd minder op voetbal zelf te liggen. De focus kwam meer op de sociaal-emotionele ontwikkeling van deelnemers. Naast de voetbalcursus zelf zijn er verschillende initiatieven ontplooid tijdens de beleidsuitvoering. Dit was mogelijk doordat de beleidsuitvoerders de ruimte daarvoor kregen van de stichting. Men kon flexibel en daadkrachtig inspelen op signalen vanuit de doelgroep.

Kijkend naar de uitkomsten bij de doelbereiking en de effectiviteit (beleidseffecten) van de voetbalcursus in hoofdstuk 4 en 5 kan er een antwoord worden gegeven op de vraagstelling: Wat zijn de effecten van de voetbalcursus op de bewustwording van leefstijl en sociaal-emotionele ontwikkeling van deelnemers?

De voetbalcursus heeft duidelijk effect gehad op de deelnemers. Op vele variabelen is er een verbetering waargenomen en dit kwam voort uit zaken vanuit de voetbalcursus. De

doelstelling bewustwording van leefstijl is bij de deelnemers in ieder geval tijdelijk bereikt. De deelnemers zijn door de oefeningen en de verschillende lessen bij de voetbalcursus gaan nadenken over hun eigen leefstijl en zich daarvan bewust geworden.

Hoewel sociaal-emotionele ontwikkeling moeilijk te meten is, zijn hiervoor ook aanduidingen. Uit zowel de vragenlijst als de mening van de trainers blijkt dat ook op dit gebied de voetbalcursus effect heeft gehad. De deelnemers gedroegen zich naar verloop van tijd gedisciplineerder en leerden in groepsverband te werken.

6.2: Antwoord op de vraagstelling.

Concluderend kan er worden gesteld dat de voetbalcursus overwegend een positief effect heeft gehad op de deelnemers. Bij beide doelstellingen (bewustwording van leefstijl en sociaal-emotionele ontwikkeling) zijn verbeteringen zichtbaar. Deze verbeteringen hebben zich echter niet zo doorgezet dat de deelnemers een volledig mentale en fysieke gezondheidsscore behaalden. Maar dit valt eigenlijk ook niet te verwachten van een korte cursus bestaande uit acht bijeenkomsten en een doelgroep die er niet de gezondste leefstijl op nahield voor de voetbalcursus. Het is echter al toereikend dat de voetbalcursus zijn vooraf gestelde doelstellingen heeft bewerkstelligd en dat de effecten van de voetbalcursus de jeugd in de Berflo Es positief hebben beïnvloed.

6.3: Aanbeveling voor Stichting FC Twente, Scoren in de Wijk.

Als afsluiting van deze evaluatie volgt een aanbeveling voor stichting FC Twente, Scoren in de Wijk wat er in de toekomst mogelijk verbeterd zou kunnen worden aan de voetbalcursus.

Om beter wetenschappelijk onderzoek te kunnen doen is het noodzakelijk dat er een beter procesmanagement binnen de stichting gevoerd wordt. Het eerste punt daarbij is dataverzameling. Het zou makkelijker zijn als men binnen de stichting data vergaard volgens een vaste werkwijze en vervolgens de gegevens opslaat op een centrale computer. Als men achteraf iets wil onderzoeken en alle gegevens staan op computers van verschillende betrokkenen, dan geeft dit nogal wat problemen en kost dit onnodig veel tijd. Ook is de kans dat belangrijk materiaal verloren gaat minder als alles op een centrale computer wordt opgeslagen.

Ten tweede zijn er in de afgelopen drie jaar veel veranderingen in de voetbalcursus geweest en werden er telkens weer nieuwe dingen bedacht en andere methodes gebruikt (bijvoorbeeld

de overstap van vet plooiingen naar BMI metingen). Dit is allemaal positief en het was bedoeld om de voetbalcursus beter te maken, maar een goed wetenschappelijk vergelijk wordt zo wel belemmerd. Dat voor dit onderzoek de BMI metingen niet goed vergeleken konden worden was achteraf erg zonde en onnodig.

Een andere tip is dat de deelnemers aan de voetbalcursus in het vervolg voor- en achteraf een vragenlijst moeten invullen. Er kan dan echt een goed vergelijk worden gemaakt of de voetbalcursus positieve effecten bij de deelnemers teweeg heeft gebracht. De controleerbaarheid van het effect van de voetbalcursus zou dan beter zijn. Nu was een vergelijk niet mogelijk omdat er geen nulmeting voor de vragenlijst bestond.

De variabelen die gebruikt zijn bij de voetbalcursus waren (wetenschappelijk getoetst) goede variabelen om resultaat mee te boeken. Echter ze werden maar kort aangestipt tijdens acht weken. Nu is het financieel en qua bemanning waarschijnlijk niet mogelijk de voetbalcursus langer dan acht weken te laten duren, het is misschien wel mogelijk om in contact met de basisscholen langer lopende (leefstijl) projecten op te starten. De scholen zouden bijvoorbeeld zelf uitgebreid een leefstijlonderwerp kunnen behandelen en de voetbalcursus zou daar dan op kunnen inhaken. Als er (nog) meer in samenhang met de scholen gewerkt zou worden, heeft dit misschien nog meer effect.

Kortom de aanbeveling voor stichting FC Twente, Scoren in de Wijk houdt in dat het voor onderzoeken achteraf beter is om voor verschillende onderdelen van de voetbalcursus eerst een nulmeting te houden. Zaken kunnen dan makkelijker vergeleken worden. Als nulmeting zou de vragenlijst van dit onderzoek gebruikt kunnen worden. Als er tijdens de voetbalcursus gegevens zouden worden bijgehouden op het gebied van doelbereiking zouden evaluaties wetenschappelijk ook beter kunnen geschieden. Vervolgens zou het efficiënter werken zijn als deze data in een geordende databank zouden worden opgeslagen. Stichting FC Twente, Scoren in de Wijk zou eventueel nog meer samenhang in hun programma met de basisscholen kunnen zoeken. Als de zaken die bovenstaand genoemd zijn adequaat zouden worden toegepast, zou dit bijzonder handig zijn voor de stichting om in de toekomst snel een goed overzicht te krijgen in de effecten van de voetbalcursus.

Bronnenlijst.

Bressers, J. Th.A. en Hoogerwerf, A. (1995), "*Beleidsevaluatie*", Samsom H.D. Tjeenk Willink, Alphen aan den Rijn.

Geurts, P. (1999), "*Van probleem naar onderzoek*", Uitgeverij Coutinho, Bussum.

Shadish, Cook and Campbell (2002), "*Experimental and quasi-experimental designs for generalized causal inference*", Houghton Mifflin Company, Boston.

Van Heffen, O. (1993) "*Beleidsontwerp, resultaat en omgeving*"(diss.), Enschede.

Zeyl, E. (2003), "*Rapportage Jeugd 2002*", Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

Jeugd Gezondheids Zorg Publicatie, nr.5, (oktober 2006), Bohn Stafleu van Loghum, Houten.

- "*Obesitas en comorbiditeit bij kinderen*", J. Rotteveel, C.M. Renders, R.A. HiraSing en H.A. Delemarre-van de Waal.
- "*Snelle toename gewicht bij kinderen tussen de 4 en 15 jaar*", K. van den Hurk, P. van Dommelen, J.A. de Wilde, P.H. Verkerk, S. van Buuren en R.A. HiraSing.
- "*Het kind boft*", A.M.W. Bulk-Bunschoten, C.M. Renders en R.A.HiraSing.

Gegevens stichting FC Twente, Scoren in de Wijk.

- Beleidsplan FC Twente, Scoren in de Wijk 2005.
- Jaarrapportage, Stichting FC Twente, Scoren in de wijk 2005, 2006, 2007.
- Werkplan voetbaltrainer voetbalcursus.
- Werkplan Scoren in de Wijk.
- Evaluaties voetbalcursussen Stichting FC Twente, Scoren in de Wijk.
- Evaluaties basisscholen Paus Joannesschool, 't Genseler en de Wingerd.
- Website www.scorenindewijk.nl

Overige websites:

- <http://www.Overgewichttwente.nl/ariadneX/loader.php/tib/oorzakenengev/>
- http://www.voedingscentrum.nl/EtenEnGezondheid/Gezond+eten/Vakken+Schijf+van+Vijf/vak+1_+groente+en+fruit
- <http://www.twenteinbalans.nl/intentieverklaring/cijfers/regionalecijf/overgewichtcijf5/>

Bijlage: Vragenlijst deelnemers.

Stichting FC Twente, Scoren in de Wijk is benieuwd naar wat jullie ervaringen zijn met de voetbalcursus die jullie hebben gevolgd bij FC Twente. Op verzoek van FC Twente willen we jullie daarom een paar vragen stellen. We willen vooral weten of je na de cursus gezonder leeft dan vroeger. Daarom vragen we wat je eet, hoeveel je beweegt en hoe je jezelf verzorgt. Ook zijn er vragen over hoe je met elkaar omgaat in de klas. Kruis bij elke vraag steeds het goede antwoord aan.

Namens FC Twente, Scoren in de Wijk alvast hartelijk bedankt!

Naam:.....

Ik ben een jongen / meisje

Hoe lang ben je? ... centimeter.

Hoeveel kilo weeg je? ... kilo.

Kun je met een cijfer aangeven of je de voetbalcursus leuk of niet leuk vond?

Helemaal niet leuk											Heel erg leuk	Weet niet
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ik heb op de voetbalcursus verschillende dingen geleerd.

Nee

Ja

Zo ja, wat voor dingen heb je allemaal geleerd op de voetbalcursus?

.....

.....

.....

.....

Eten.

Ik ontbijt,

- Nooit (0 keer in de week)
- Zelden (1 of 2 keer in de week)
- Soms (3 of 4 keer in de week)
- Vaak (5 of 6 keer in de week)
- Elke dag (7 keer in de week)

Ik ontbijt meestal met,

- Wit brood
- Bruin brood
- Beschuit/knäckebröd
- Van alles wat (wit brood, bruin brood en/of beschuit/knäckebröd)
- Anders, namelijk.....

Ik eet flink wat groente per dag.

- Nooit (0 keer in de week)
- Zelden (1 of 2 keer in de week)
- Soms (3 of 4 keer in de week)
- Vaak (5 of 6 keer in de week)
- Elke dag (7 keer in de week)

Ik eet 2 stukken fruit per dag.

- Nooit (0 keer in de week)
- Zelden (1 of 2 keer in de week)
- Soms (3 of 4 keer in de week)
- Vaak (5 of 6 keer in de week)
- Elke dag (7 keer in de week)

Op school eet ik als lunch meestal,

- Niets
- Brood met beleg, fruit
- Snoep uit een automaat (chips, chocola)
- Eten gehaald bij een snackbar
- Anders, namelijk.....

Je hebt tijdens de voetbalcursus een kookles gehad waarin je een maaltijd hebt bereid voor je ouder(s)/verzorger(s).

Waren één of beide ouders/verzorgers van jou aanwezig?

- Nee
- Ja

Is het avondeten na deze kookles thuis veranderd?

- Nee, we eten nog steeds niet gezond
- Nee, we aten al gezond en nu nog steeds
- Ja, maar eventjes, het avondeten is weer hetzelfde als vroeger
- Ja, we eten nu thuis gezonder

Op een dag eet ik gemiddeld,

- 0 tussendoortjes/snacks
- 1 tussendoortje/snack
- 2 tussendoortjes/snacks
- 3 tussendoortjes/snacks
- 4 of meerdere tussendoortjes/snacks

Door de voedingsles weet ik meer over gezonde voeding.

- Zeer oneens
- Oneens
- Neutraal
- Eens
- Zeer eens

Ik vind dat ik nu gezonder eet dan voor de voetbalcursus.

- Zeer oneens
- Oneens
- Neutraal
- Eens
- Zeer eens

Drinken.

Als ik dorst heb dan drink ik meestal,

- Water
- Frisdrank (cola, 7-up)
- Sportdrinkjes (AA-drink, Gatorade)
- Melk
- Sap
- Anders, namelijk.....

Hoe vaak drink je frisdrank (cola, 7-up) in 1 week?

- Nooit (0 keer in de week)
- Zelden (1 of 2 keer in de week)
- Soms (3 of 4 keer in de week)
- Vaak (5 of 6 keer in de week)
- Elke dag (7 keer in de week)

Als ik frisdrank neem, dan drink ik op die dag,

- 1 glas
- 2 glazen
- 3 glazen
- 4 glazen
- 5 glazen of meer.

Beweging.

Hoe vaak speel je buiten?

- Nooit (0 keer in de week)
- Zelden (1 of 2 keer in de week)
- Soms (3 of 4 keer in de week)
- Vaak (5 of 6 keer in de week)
- Elke dag (7 keer in de week)

Hoe vaak sport je?

- Nooit (0 keer in de week)
- Zelden (1 of 2 keer in de week)
- Soms (3 of 4 keer in de week)
- Vaak (5 of 6 keer in de week)
- Elke dag (7 keer in de week)

Hoeveel uur per dag kijk je naar tv of speel je op je (spel)computer?

- 0 uur
- 1 uur
- 2 uur
- 3 uur
- 4 uur
- 5 uur of meer.

Ik ga naar school met...

- De auto
- De bus
- De fiets
- Lopend

Ben je lid van een sportvereniging?

Nee

Ja

Zo ja, was je voor de voetbalcursus al lid van die vereniging?

Nee

Ja

Ben je na de voetbalcursus meer of minder gaan sporten?

Minder

Niet veranderd

Meer

Hygiëne.

Ik douche mezelf...

1 keer per week

2 of 3 keer per week

4 of 5 keer in de week

Elke dag

Ik was mezelf...

1 keer per dag

2 keer per dag

3 keer per dag of vaker

Ik poets mijn tanden...

1 keer per dag

2 keer per dag

3 keer per dag of vaker

Gezondheid.

Hoe laat ga je op gewone dagen meestal naar bed?

- Voor 9 uur 's-avonds
- Tussen 9 – 10 uur
- Tussen 10 – 11 uur
- Tussen 11 – 12 uur
- Na 12 uur

Is je conditie nadat je de voetbalcursus hebt gevolgd...

- Slechter geworden
- Hetzelfde gebleven
- Beter geworden

Door de voetbalcursus...

- Leef ik gezonder dan vroeger
- Leef ik minder gezond dan vroeger
- Is mijn manier van leven niet veranderd

Omgaan met elkaar.

Na de voetbalcursus is er minder ruzie in de klas en wordt er minder gepest.

- Nee
- Ja

Ik kan goed tegen mijn verlies.

- Nee
- Ja

Ik kan goed samenwerken met iedereen uit mijn klas.

- Nee
- Ja

Na de voetbalcursus voel ik me meer op mijn gemak in de klas.

- Nee
- Ja

Namens FC Twente, Scoren in de Wijk hartelijk bedankt voor het invullen van deze vragenlijst.